

Bakalářská práce

Sociální pedagog na základní škole

Studijní program:

B0923P240005 Sociální práce

Autor práce:

Petra Macková

Vedoucí práce:

PhDr. Kateřina Thelenová, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Sociální pedagog na základní škole

<i>Jméno a příjmení:</i>	Petra Macková
<i>Osobní číslo:</i>	P20000511
<i>Studijní program:</i>	B0923P240005 Sociální práce
<i>Zadávající katedra:</i>	Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

Cíl BP: Vytvořit projekt pracovní pozice sociálního pedagoga na ZŠ.

Metoda zpracování: projektování, dotazování, sekundární analýza dokumentů.

Při zpracování bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucí práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce: tištěná/elektronická

Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce. Aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4.

HRADEČNÁ, Marie a kol. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-015-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-7847-1.

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Thelenová, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce: 3. dubna 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

PhDr. Pavel Kliment, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 13. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

27. června 2023

Petra Macková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat PhDr. Kateřině Thelenové, Ph.D. za velmi užitečné rady, připomínky a ochotu, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, protože mi byla po celou dobu oporou a inspirací odborných znalostí a zkušeností.

Anotace

Tématem bakalářské práce je sociální pedagog na základní škole. Cílem bakalářské práce je vytvořit projekt pro zřízení pracovní pozice sociálního pedagoga na Základní a mateřské škole ve Vysokém Veselí. Předmětem zájmu byl popis pozice a role sociálního pedagoga. Pro tento účel byla data získána v rámci kvantitativního výzkumu a dotazování se uskutečnilo pomocí dotazníku. Výzkumným vzorkem byli pedagogičtí pracovníci, asistenti pedagoga a vychovatelka ZŠ a MŠ Vysoké Veselí. Dotazníkem byly zjištěny důvody, proč by se měla zavést pracovní pozice sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí. Z empirického šetření vyplynulo, že je potřeba zřídit tuto pracovní pozici na této škole z důvodu zlepšení školního prospěchu, potlačení šikany a záškoláctví.

Klíčová slova

Sociální pedagog, pozice a role, činnost, kompetence sociálního pedagoga, projekt

Annotation

The topic of the bachelor's thesis is a social pedagogue in elementary school. The aim of the bachelor's thesis is to create a project for the establishment of a social pedagogue position at the Primary and Kindergarten in Vysoké Veselí. The subject of interest was the description of the position and role of a social pedagogue. For this purpose, the data was obtained in the framework of quantitative research and the questioning was carried out using a questionnaire. The research sample consisted of teaching staff, teaching assistants and a teacher at Vysoké Veselí Primary School and Kindergarten. The questionnaire revealed the reasons why the job position of social pedagogue should be introduced at Vysoké Veselí elementary and kindergarten. The empirical investigation showed that there is a need to establish this job position at this school due to the improvement of school performance, suppression of bullying and truancy.

Keywords

Social pedagogue, position and role, activity, competence of social pedagogue, project

Obsah

1	Sociální pedagog	15
1.1	Kvalifikační požadavky na sociálního pedagoga.....	15
1.2	Role sociálního pedagoga	16
1.3	Činnost sociálního pedagoga	17
1.3.1	Preventivní činnost sociálního pedagoga.....	19
1.4	Kompetence sociálního pedagoga.....	21
1.5	Financování pozice sociálního pedagoga.....	22
2	Metody práce využívané sociálním pedagogem v praxi	23
2.1	Případová práce.....	23
2.2	Krizová intervence na půdě školy	23
2.3	Poradenství	24
2.4	Mediace.....	24
2.5	Přímá práce	25
3	Projektová část.....	25
3.1	Metodologie	26
3.2	Sběr a vyhodnocení dat.....	26
3.2.1	Sběr dat	26
3.2.2	Rozbor dokumentů.....	28
3.2.3	Prezentace dat ze šetření	29
3.3	Prezentace projektu.....	32
3.4	Prostředí realizace projektu-popis školy	33
3.4.1	Kvalifikace sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí.....	35
3.4.2	Činnost sociální pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí.....	35
3.4.3	Kompetence sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí	35
3.4.4	Pracovní náplň sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí	36
3.4.5	Cílová skupina na ZŠ a MŠ ve Vysokém Veselí	37
3.4.6	Realizační tým ZŠ a MŠ Vysoké Veselí.....	37
3.4.7	Financování sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí.....	38
3.4.8	Rizika spojená se zřízením pozice sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí .	39

3.4.9	Organizace spolupracující se sociálním pedagogem na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí	39
3.4.10	Evaluace projektu ZŠ a MŠ Vysoké Veselí.....	40
4	Shrnutí.....	41
5	Diskuse.....	41
6	Závěr	43
7	Přílohy.....	49

Seznam obrázků

Obrázek 1 Struktura školy bez sociálního pedagoga.....	34
Obrázek 2 Struktura školy se sociálním pedagogem.....	38
Obrázek 3 Organizace spolupracující se sociálním pedagogem	40

Seznam tabulek

Tabulka 1 Setkání se sociálním pedagogem.....	52
Tabulka 2 Pracovní náplň sociálního pedagoga.....	53
Tabulka 3 Působnost sociálního pedagoga na ZŠ Vysoké Veselí.....	54
Tabulka 4 Přínos sociálního pedagoga.....	55
Tabulka 5 Prevence a resocializace.....	56
Tabulka 6 Zaměřenost sociálního pedagoga.....	57
Tabulka 7 Vzdělání ve výchovném poradenství.....	58
Tabulka 8 Ovlivnitelnost chování žáků.....	59
Tabulka 9 Sociální pedagog-volnočasové aktivity.....	60
Tabulka 10 Metody využití při práci s cílovými skupinami.....	61
Tabulka 11 Cílová skupina sociálního pedagoga.....	62
Tabulka 12 Sociální problémy na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí.....	63

Seznam grafů

Graf 1 Setkání se sociálním pedagogem	52
Graf 2 Pracovní náplň sociálního pedagoga.....	54
Graf 3 Působnost sociálního pedagoga na ZŠ Vysoké Veselí.....	55
Graf 4 Přínos sociálního pedagoga.....	56
Graf 5 Prevence a resocializace	57
Graf 6 Zaměřenost sociálního pedagoga	58
Graf 7 Vzdělání ve výchovném poradenství	58
Graf 8 Ovlivnitelnost žáků	59
Graf 9 Sociální pedagog-volnočasové aktivity	60
Graf 10 Metody využití při práci s cílovými skupinami.....	61
Graf 11 Cílová skupina sociálního pedagoga.....	62
Graf 12 Sociální problémy na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí.....	63

Seznam použitých zkratk

CAN	Syndrom zanedbávaného, zneužívaného a týraného dítěte
ICT	Informační a komunikační technologie
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
OP JAK	Operační program Jan Ámos Komenský
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
s. nebo str.	strana
SAS	Sociálně aktivizační služby
SPC	Speciálně poradenské centrum
SPOD	Sociálně-právní ochrana dětí
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠPZ	Školní poradenské zařízení

Úvod

Tato bakalářská práce předkládá čtenáři projekt obsahu práce sociálního pedagoga na základní škole. Tuto školu si autorka bakalářské práce vybrala z důvodu, poněvadž na této škole pracuje jako asistentka pedagoga a bylo zjištěno, že se na této základní škole vyskytuje rizikové chování žáků. Autorka bakalářské práce se domnívá, že zřízení role sociálního pedagoga by byla přínosem pro tuto základní školu a tím by se předcházelo negativním jevům na této škole.

Projekt práce by mohl sloužit jako informativní zdroj pro další pracovníky, kteří se zúčastní školního procesu, tedy nejen pro sociální pedagogy pracující ve školství, ale rovněž pro ředitele škol, zástupce, pedagogy, zákonné zástupce a další odborníky působící na školství. Autorka apeluje na aktéry projektu, aby byla zřízena pracovní pozice sociálního pedagoga na půdě školy. Dostupná literatura zabývající se rolí a činnostmi sociálního pedagoga může umožnit lepší participaci ve školském prostředí, vytyčení kompetencí, a tím zvýšit kvalitu poskytované profesionální péče cílovým skupinám.

Teoretická část bakalářské práce je strukturovaná do třech kapitol. V první kapitole seznamuje autorka bakalářské práce čtenáře s pojmem sociální pedagog s jeho kvalifikací, rolí, činnostmi, kompetencemi a legislativním ukotvením. Druhá kapitola je zaměřena na metody, které jsou uplatňovány při činnosti sociálního pedagoga, který splňuje kvalifikaci sociálního pracovníka ve školství dle zákona o sociálních službách. Autorka bakalářské práce vybrala metody, které jsou uplatňovány při práci s jednotlivcem, rodinou a pedagogy, zároveň vyšly tyto metody z dotazníkového šetření jako metody vhodné pro činnost sociálního pedagoga na této základní škole ve Vysokém Veselí. Autorka bakalářské práce popisuje v bakalářské práci případovou práci, krizovou intervenci, poradenství, mediaci, přímo práci.

Praktická část této bakalářské práce si klade za cíl podat relevantní a empiricky podložené informace o tom, jak zapojit sociálního pedagoga do struktury školy. Praktická část je složena z vlastního průzkumu autorky bakalářské práci, zaobírá se sběrem a vyhodnocením dat, rozborem dokumentů a prezentací dat ze šetření.

Třetí kapitola této bakalářské práce se zabývá přímo projektem, který bude sloužit jako návod pro zřízení pracovní pozice sociálního pedagoga na Základní a mateřské škole ve Vysokém Veselí. Ve struktuře této kapitoly autorka bakalářské práce se zabývá kvalifikací, činnostmi, kompetencemi, pracovní náplní, cílovou skupinou, realizačním týmem, financováním této pracovní pozice, riziky, spolupracujícími organizacemi a evaluací. Součástí obsahu bakalářské práce autorka uvádí shrnutí, diskusi a závěr.

MOTTO

„Pro život, ne pro školu se učíme.“

Seneca

1 Sociální pedagog

Sociální pedagog je osoba, která vykonává přímou pedagogickou činnost ve školách a školských zařízeních (Moravec 2015, s. 8). Charakteristika pozice sociálního pedagoga je pouze modelová, protože tato pozice nebyla doposud zařazena do oborového katalogu pedagogických pracovníků v ČR. Sociálního pedagoga můžeme charakterizovat jako odborníka, který je vybaven teoreticky, prakticky a koncepčně pro záměrné působení na osoby a sociální skupiny. Sociální pedagog je profesionál, který řídí a organizuje výchovný proces a působí na subjekty výchovy ve dvou rovinách:

- **integrační** – zaměřuje se na jedince, kteří potřebují odbornou pomoc a podporu v krizových situacích, nacházejí se v psychickém, sociálním či psychosociálním ohrožení a pro svoje okolí se stávají často překážkou,
- **rozvojové** – podporuje a upevňuje žádoucí rozvoj osobnosti, který by měl směřovat ke správnému životnímu stylu a hodnotnému a užitečnému naplňování volného času (Kraus 2008, s. 198).

1.1 Kvalifikační požadavky na sociálního pedagoga

V *Týdeníku školství* tým autorů (APIV 2022) uvádí, že pozice sociálního pedagoga na školách není v ČR legislativně ukotvena. Není možné tuto pozici najít v zákoně o pedagogických pracovnících (zákon č. 563/2004 Sb., v aktuálním znění), který definuje pedagogické pracovníky škol a školských zařízení. Profese sociálního pedagoga není uvedena ani ve vyhlášce o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (č. 72/2005 Sb., v aktuálním znění), kde jsou specifikovány poradenské profese ve školství. Pro pozici sociálního pedagoga tak v současnosti nejsou zákonem stanoveny kvalifikační požadavky.

Pokud škola zřídí pracovní pozici sociálního pedagoga a financuje ji s pomocí dotací, např. s pomocí prostředků Operačního programu Jana Ámose Komenského (OP JAK), musí při personálním obsazování této pozice respektovat kvalifikační požadavky dané příslušným

operačním programem. Kvalifikační požadavky na pozici sociálního pedagoga dle OP JAK jsou (OP JAK 2023):

- a) absolvování vysokoškolského vzdělání v oborech zaměřených na sociální pedagogiku nebo
- b) VŠ či VOŠ vzdělání v oborech zaměřených na sociální práci, obdobně jako například sociální pracovník uvedený v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Moravec a kol. autorů ve studii proveditelnosti (Moravec 2015, s. 85) navrhuje, aby byla provedena komplexní úprava české legislativy, zejména školského zákona a souvisejících zákonů, prováděcích předpisů, vyhlášek a nařízení vlády. Navrhují vymezení získání odborné kvalifikace pro profesi sociálního pedagoga následujícími způsoby:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem akreditovaného studijního programu sociální pedagogika nebo
- b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu sociální pedagogika nebo
- c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru sociální pedagogika,
- d) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v jiném akreditovaném magisterském nebo bakalářském programu uvedeném pod bodem a) a b), ale podmínkou je absolvování vzdělávacího programu pro sociální pedagogy,
- e) vyšším odborným vzděláním, které získá ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v jiném oboru, než je uvedeno pod bodem c) a absolvováním studia pro sociální pedagogy,
- f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jakéhokoliv vzdělávacího programu středního vzdělávání a absolvováním studia pro sociální pedagogy.

Z uvedených požadavků pro tento projekt vyplývá, že sociální pedagog by měl mít nejméně bakalářské vzdělání v oboru Sociální pedagogika anebo magisterské vzdělání v oboru Sociální pedagogika. Základem pro výkon tohoto povolání je, že musí mít pedagogické vzdělání, což je možné získat výše zmiňovanými požadavky.

1.2 Role sociálního pedagoga

Hlavní rolí sociálního pedagoga ve školském zařízení je být zprostředkovatelem mezi jednotlivými aktéry výchovně-vzdělávacího procesu, kde by měla důležitost být kladena hlavně na jejich spolupráci (Červeňáková 2019, s. 9). V metodice pro školní sociální

pedagogy města Ostrava (Červeňáková 2019) je uvedeno, že je důležité se snažit o rovnováhu a harmonizaci mezi individuálním a kolektivním přístupem. Působení sociálního pedagoga by mělo přispívat k naplnění potřeb jedince, a zároveň školy jako společenské instituce.

Další významnou rolí sociálního pedagoga je být činný v oblasti prevence v případech, kdy selhávají primární vychovatelé a dochází k nárůstu deviantního chování u dětí a mládeže. Je úkolem vedení školy přesně vymezit roli a oblast působení sociálního pedagoga v rámci dané školní instituce. Sociální pedagog nemůže dobře vykonávat svoji práci, jestliže nemá podporu vedení školy a nejsou jasně nastavená pravidla pro jeho fungování v rámci školského prostředí. Jak zdůrazňují autoři *Metodiky pro školní sociální pedagogii města Ostrava* (Červeňáková 2019), sociální pedagog by neměl učit a vykonávat administrativní agendu za pedagogy (Červeňáková 2019, s. 9).

1.3 Činnost sociálního pedagoga

Sociálně pedagogická činnost je definována jako vzdělávací, osvětová, sociálně-výchovná, preventivní, podpůrná, reedukační, poradenská, diagnostická, koordináční, organizační a expertní činnost, která je realizována v rámci školy (Červeňáková 2019, s. 19).

Jeho cílem je komplexní vytváření příznivých podmínek pro sociálně výchovné působení školy, školských zařízení a zařízení služeb, podpora procesů socializace a resocializace dětí a dospívajících z ohrožujícího, zanedbávajícího, nepodnětného a jinak znevýhodňujícího prostředí a terciární socializace a resocializace dospělých. Pomocí sociálního pedagoga se uskutečňuje ve školním prostředí poradenství v rovině sociální a pedagogické. Sociální oblast je nejvíce spojována s tíživou sociální situací rodiny a následnými problémy, které se promítají ve vztahu žák-škola do oblasti vzdělávání. Sociální pedagog poskytuje podporu tam, kde rodiče nemají potřebné kompetence pro podporu žáka při vzdělávání. Jedná se zejména o rodiny, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách, kde chybí pozitivní vztah ke vzdělávání a kde je riziko sebeprodukce (hodnoty, postoje a vzorce chování jsou generačně přenášeny z rodičů na jejich děti). Důležité je posílit efektivitu preventivního působení na žáky, využívat mediace nejen se žáky, ale i s rodiči. V pedagogické rovině je velice důležitá úzká spolupráce mezi sociálním pedagogem a kolegy. Sociální pedagog posiluje sebejistotu pedagogů při předcházení výskytu rizikových jevů, podporuje pedagogy při obtížné komunikaci se zákonnými zástupci. Pedagogové s ním mohou konzultovat problémové chování a kázeňské prohřešky jedince nebo celého třídního kolektivu. Sociální pedagog

se podílí na řešení konfliktních situací ve škole, pomáhá při řešení rodinných a existenčních problémů a poskytuje poradenství v oblasti spolupráce s dalšími relevantními subjekty. Sociální pedagog by měl vždy seznámit odpovědného pedagoga s průběhem a výsledky svých jednání se žákem a jeho rodinou (Červeňáková 2019, s. 19).

Aktivity sociálního pedagoga směřují:

- **k žákům**

- ✓ výchovně pracuje se všemi žáky prostřednictvím volnočasových aktivit (klub),
- ✓ nabízí preventivní programy,
- ✓ věnuje se žákům s výchovnými obtížemi a ze sociálního vyloučení, žákům se specifickými vzdělávacími potřebami,
- ✓ aktivizuje neúspěšné žáky (pomáhá zajišťovat doučování),
- ✓ realizuje konkrétní projekty zaměřené na zlepšení vzájemných vztahů ve třídě,
- ✓ nabízí supervizní setkávání žáků a třídního kolektivu,
- ✓ nabízí adaptační programy (Červeňáková 2019, s. 11-12).

- **k pedagogům**

- ✓ posiluje znalosti, dovednosti a sebejistotu pedagogů při předcházení výskytu patologických jevů,
- ✓ poskytuje supervizní jednání pedagogům,
- ✓ pomáhá při vedení třídnických hodin a zážitkových akcí vedoucích ke stmelování kolektivu,
- ✓ pomáhá pedagogovi při realizaci preventivních programů (Červeňáková 2019, s. 11-12).

- **ke škole**

- ✓ poukazuje na závažnost a četnost výskytu rizikových jevů ve školním prostředí a reaguje na ně s cílem vytvořit bezpečné prostředí ve škole,
- ✓ spolupracuje s různými institucemi, např. s Policií ČR, OSPOD a další,
- ✓ spolupracuje se školským poradenským pracovištěm,
- ✓ vytváří programy na podporu vzdělávání dětí ze sociálně vyloučené lokality a dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (Červeňáková 2019, s. 11-12).

- **k rodičům**

- ✓ navazuje kontakt s rodiči a prohlubuje jejich důvěru ke škole,
- ✓ nabízí pomoc při řešení konfliktních situací,
- ✓ nabízí poradenskou činnost,
- ✓ při dlouhodobé nemoci dítěte nabízí rodině terénní práci (Červeňáková 2019, s. 11-12).

Z uvedených atributů práce sociálního pedagoga pro tuto bakalářskou práci vyplývá, že je důležitá práce sociálního pedagoga směřující k žákům formou preventivních programů, supervizních programů a získávání důvěry. Je kladen důraz na spolupráci pedagogů se sociálním pedagogem při řešení sociálně patologických jevů. Škola se musí naučit zavčas řešit sociálně patologické jevy na základní škole a spolupracovat s potřebnými organizacemi. Sociální pedagog si získává důvěru od rodičů a nabízí pomoc při řešení konfliktních situací.

1.3.1 Preventivní činnost sociálního pedagoga

Prevence je soubor opatření, jimiž se předchází sociálnímu selhání, a to zejména těm typům selhání, které ohrožují základní hodnoty společnosti. Primární prevence je cílena na celou populaci nebo na určitou skupinu v době, kdy se očekávaný problém skupiny ještě nemanifestoval. V sekundární prevenci se jedná o cílovou skupinu osob se zvýšeným sociálním rizikem selhání. Terciární prevence by měla být u osob, u kterých došlo k sociálnímu selhání (Matoušek 2016, s. 154).

Podle WHO (Červeňáková 2019, s. 13) je možné prevenci dělit na:

- **specifickou** – programy a aktivity, které jsou zaměřeny na některou z forem rizikového chování,
- **nespecifickou** – obecná nabídka volnočasových aktivit, které nejsou cílené na konkrétní formu rizikového chování.

Zájmová činnost (Hradečná 1995, s. 66) žáků základní školy je uskutečňována formou:

- a) pravidelné organické výchovně vzdělávací činnosti ve školní družině či klubu,
- b) činnosti zájmových útvarů (kroužků),
- c) směřování a ovlivňování individuální a skupinové činnosti.

Rizikové chování je jednání, jež může ohrozit život, zdraví nebo sociální integritu jedince či chování, které je nasměřováno proti zájmům společnosti definovaných zákony (Matoušek 2016, s. 175). Mezi základní typy rizikového chování ve škole lze zařadit:

- **záškoláctví**

Záškoláctví je běžné označení pro neomluvené a úmyslnou absenci žáka ve vyučování. Jedná se o jev, který lze zařadit mezi poruchy chování, mezi sociálně patologické jevy. Žák bez vědomí rodičů občas nebo i pravidelně nedochází do školy. Příčinou může být obava ze školy, nechť ke vzdělávání, obava z některých předmětů či ze zkoušení, neukázněnost,

zapojení se do nevhodné party, ale i obava ze spolužáků (šikana). Podíl na záškoláctví dětí mohou mít také rodiče bez odpovědnosti ke vzdělávání (Kolář 2012, s. 440).

- **šikana a agresivita**

Šikana (Preventivní informace šikana, online) je jakékoliv chování, jehož záměrem je opakované ubližování, ohrožování nebo zastrašování jiného člověka či skupiny lidí. Šikana zahrnuje fyzický útok v podobě bití, poškozování věcí druhé osobě, ale i slovní útok v podobě vydírání, nadávek, pomluv, vyhrožování a ponižování. Většinou se šikana odehrává mezi dětmi na půdě školy, na cestě do školy či v okolí bydliště. Nebezpečí šikany spočívá především v její závažnosti, dlouhodobém působení a s tím souvisejících následcích v oblasti duševního a fyzického zdraví (PČR 2023).

Agresivita je útočnost projevující se jednáním, které poškozuje věci nebo osoby. Je reakcí na ohrožení (obrana), naučeným způsobem prosazování vlastních přání nebo projevem vlastního puzení (Matoušek 2016, s. 21).

- **závislosti – užívání návykových látek, gambling**

Návykové látky jsou psychoaktivní látky vyvolávající závislost a ovlivňující psychickou činnost člověka. Jedná se například o ředidla, drogy, alkohol a marihuanu (Fisher 2014, s. 81). Pod pojmem gambling rozumíme časté a opakující se epizody hraní nebo sázení (např. výherní loterijní automaty, fyzicky i online), které dominují v životě jedince a vedou k poškození sociálních, pracovních, materiálních a rodinných hodnot a k zadlužení (Fisher 2015, s. 115-116). V praxi (PČR 2023) se jedná o případy, kdy je žák „chycen“ s drogou, kterou drží pro vlastní potřebu nebo případy spojené s prodejem a nabízením drog ostatním spolužákům. Škola je povinna vyrozumět místně příslušný útvar PČR, který věc převezme k dalšímu šetření.

- **rasismus**

Rasismus je dogma, které vyzdvihuje nadřazenost jedné rasy nebo rasového podtypu nad jinou rasou či rasovým podtypem (Matoušek 2016, s. 169). Rasismus (Kopuleťá 2005, s. 26) ve školách se projevuje například výsměchem, který je namířený proti osobě z jiného kulturního prostředí. Může se tak dít kvůli oděvu, stravě, fyzickému vzhledu a podobně. Dále se rasismus může projevovat například nevhodným vyprávěním vtipů o určitém etniku (Matoušek 2016, s. 169).

- **poruchy a problémy spojené se syndromem CAN**

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, zkráceně syndrom CAN, je definován jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu vývoje dítěte. Vzniká z jakéhokoliv nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, které je v dané společnosti hodnoceno za nepřijatelné (Fisher 2014, s. 160). Dítě (Metodický portál RVP 2011) nejčastěji poškozují jeho rodiče a další členové rodiny. Mezi symptomy syndromu CAN můžeme zařadit změny v chování dítěte, různé emoční a neurotické projevy či sebepoškozující a sebezraňující chování, poruchy spánku a poruchy příjmu potravy, projevy fyzického týrání (opakované zlomeniny, modřiny, popáleniny, řezné rány, stopy po opáření apod.). U dětí postižených syndromem CAN dochází často k problémovému chování, které je způsobeno deficitem v sociálních dovednostech a které se projevuje nepochopením a špatným vyhodnocením situace a sociálních interakcí (Červeňáková 2019, s. 14).

Pro potřeby této bakalářské práce vyplývá, že se na základní škole vyskytuje rizikové chování žáků. Výskyt patologických jevů byl potvrzen v dotazníkovém šetření (viz Graf 12 Sociální problémy na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí, str. 63).

1.4 Kompetence sociálního pedagoga

Termín „kompetence“ se používá obvykle ve dvou základních významech. Kompetence je udělena autoritou nebo patřící nějaké autoritě (instituce, jednotlivci) jako pravomoc, rozsah působnosti, oprávnění a mohou tak být i přesunuty na další osobu/instituci. A nebo se kompetencí myslí určitá činnost, kterou někdo umí vykonávat, příp. je v příslušné oblasti kvalifikovaný (Kubeš– Spillerová–Kurnický, 2004, s.14). Kraus (2014, s. 200) rozděluje kompetence sociálního pedagoga do třech oblastí:

- **vědomosti**

Vědomosti (Kraus 2014, s. 200) sociálního pedagoga jsou stavěny na základu společensko-vědního včetně vědomostí biomedicínských a poznatků z oblasti sociální politiky, práce a práva.

- **dovednosti**

U dovedností (Kraus 2014, s. 200) je základem bohatá výbava v sociální komunikaci a diagnostice, schopnost vytvářet a vést dokumentaci u jednotlivých jednání a případů.

- **vlastnosti osobnosti**

Mezi vlastnosti (Kraus 2014, s. 200) osobnosti je možno zařadit psychické a fyzické předpoklady. Sociální pedagog by měl být především empatický, měl by mít schopnost vnímat a rozlišovat různé životní situace a specifika různých prostředí. Mělo by se jednat o celkově vyrovnaného a emočně stabilního jedince se silnou schopností sebekontroly a pevným morálním kodexem.

Sociální pedagog je kompetentní osobou, která řeší vzniklé problémy ve třídě, popřípadě s jednotlivcem. Dané problémy jsou řešeny nejprve s pedagogem, žákem a rodičem. Důležité je, aby spolupracoval celý multidisciplinární tým se sociálním pedagogem. Co se týče vědomostí, musí se sociální pedagog orientovat ve Školním řádu, ovládat základní znalost etiky, orientovat se v základech speciální pedagogiky, ovládat právní minimum a znát ve svém kraji dostupnost sociálních služeb, kam bude v případě potřeby odkazovat rodiny. Mezi dovednosti sociálního pedagoga na ZŠ patří zejména výborná komunikace s pedagogy, dětmi a rodiči. Pro správnou diagnostiku je potřeba, aby měl dostupné následky ve třídách, kde se vyskytuje určitý problém, pokud se to týká celé třídy či jednotlivce.

1.5 Financování pozice sociálního pedagoga

Z důvodu neukotvenosti pozice sociálního pedagoga ve školské legislativě je obtížné získat prostředky na zřízení a financování této pozice na základních školách. Školy mohou financovat pracovní pozici sociálního pedagoga z vlastních zdrojů (nejčastěji prostředky zřizovatele nebo sponzorské dary) nebo využít prostředky získané z dotací a fondů, například z Operačního programu Jan Ámos Komenský (OP JAK). Cílem OP JAK je přispět k zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu inkluzivnímu vzdělávání. K naplňování tohoto cíle jsou využívány různé podpůrné profese, jako například profese sociálního pedagoga, speciálního pedagoga, školního psychologa a dalších. OP JAK přispívá k dalšímu vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení, podporuje vzájemné sdílení zkušeností a poskytuje podporu při zavádění inovativních metod výuky (OPJAK 2022). Nevýhody projektového financování jsou složitá administrativa, poskytnutí financí pouze na omezenou dobu a nutnost dodržování všech pravidel a podmínek daných operačním programem (viz Kvalifikační požadavky na sociálního pedagoga, str. 15). Výhodou projektového financování z OP JAK je poskytnutí poradenství a metodologického vedení při zavádění těchto podpůrných pozic na škole. Pokud dojde do budoucna k zavedení pozice sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky (Zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících

a o změně některých zákonů, §2, odst. 2), jeho zařazení bude ve výši platové třídy 11. nebo 12. a zároveň musí být zohledněna i délka praxe sociálního pedagoga. Zařazení sociálního pedagoga do 11. platové třídy by se mzdové náklady pohybovaly od 385.440 – 465.480 Kč za rok. Pokud by sociální pedagog byl zařazen do platové třídy 12. pohybovaly by se mzdové náklady od 393.800 – 513.360 Kč za rok (Platové tabulky učitelů a pedagogů 2023).

2 Metody práce využívané sociálním pedagogem v praxi

Sociální pedagog využívá při plnění svých úkolů různé metody a techniky, např. případovou práci, krizovou intervenci, poradenství, mediaci a další. Tyto metody vyšly jako vhodné při práci sociálního pedagoga (viz Graf 10 Metody využití při práci s cílovými skupinami, str. 61).

Výběr konkrétní metody se vždy odvíjí od dané situace, potřeb jedince i školského zařízení, v úvahu jsou vzaty i požadavky a potřeby rodičů či zákonných zástupců dítěte. Rozdílný přístup sociálního pedagoga bude uplatněn pro práci s jednotlivcem, pro práci se skupinou dětí či pro práci s rodinou.

2.1 Případová práce

Případová práce je způsob pomoci a zaměřenosti na samotného jedince v době, kdy vyžaduje pomoc. Základem případové práce je pochopit jedince, porozumět rodině, komunitě, společnosti, kultuře a mít znalost sociálně-zdravotnických služeb, které nabízejí jedinci možnosti, jak se zbavit nedůstojných životních podmínek. Případovou práci využívá sociální pedagog na půdě školy při jednání s rodiči, žákem, speciálním pedagogem, či spolupracujícími organizacemi, jako například Sociálně-právní ochrana dětí, Policie České republiky, Pedagogicko-psychologická poradna (Matoušek 2008, s. 67). Případová práce je velice náročný přístup z hlediska profesionální vybavenosti i osobnostních dispozic sociálního pedagoga. Umožňuje operativní rozhodování, pružnost i tvořivost, jež mohou přispět k rozpoznání a uskutečnění právě toho postupu, kterým jedinec vystoupí ze své nepříznivé situace.

2.2 Krizová intervence na půdě školy

Pod krizovou intervencí na půdě školy rozumíme podporu v obtížných životních situacích žáků a jejich rodin. Včasná intervence je pro úspěšnost zvládnutí těchto zátěžových situací zcela zásadní (Červeňáková 2019, s. 25). Cílem krizové intervence je posílit v dítěti adaptační schopnosti, tzn. usnadnit mu komunikaci s okolím, posílit jeho sebedůvěru a podpořit ho při řešení daného problému (Matoušek 2016, s. 91). Často jsou tímto způsobem

podpoření žáci národnostních menšin. Krizová intervence bývá ve školách také využívána při výskytu sociálně patologických jevů (Moravec 2015, s. 9).

Postup při krizové intervenci

V prvním kroku sociální pedagog reaguje na aktuální situaci jedince, normalizuje jeho stav a odhaduje, zda jedinec neuvažuje o sebepoškození nebo sebevraždě. Dítě není duševně nemocné, ale má nějaký problém a s tím si neví rady, nedokáže ho samo vyřešit. Cílem pomoci sociálního pedagoga je provést jedince danou situací a umožnit mu se samostatně rozhodnout, jak danou situaci co nejlépe vyřešit. V rámci krizové intervence sociální pedagog naslouchá a využívá edukačních prvků, například vysvětlování. Představuje dítěti různé možnosti a techniky, kterými lze daný problém vyřešit, nebo aspoň zmírnit. Popisuje aktuální stav a vytváří pro jedince bezpečné prostředí, kde jedinec může sdílet své emoce a přemýšlet, proč dosavadní pokusy o řešení problému selhaly. Spolu se domlouvají na dalším postupu a zaměřují se na reálnou proveditelnost cíle, který jedinec navrhuje. Sociální pedagog se u daného jedince pokouší o posílení běžných způsobů chování nebo hledá nová řešení nastalé situace. Sociální pedagog nabídne dítěti podpůrné systémy krizové intervence, tj. linka bezpečí, linka pro rodinu a školu (Červeňáková 2019, s. 26).

2.3 Poradenství

Poradenství je poskytování informací, které jsou vyžádány na popud jedince řešícího svůj problém. K poskytování těchto informací dochází většinou na půdě školního poradenského pracoviště, které je součástí každé základní školy. Jsou v něm zastoupeny profese speciálního pedagoga, výchovného poradce, metodika prevence a sociálního pedagoga, jež se společně podílejí na poskytování informací žákům a jejich rodinám (Michalík 2015, s. 94). Jedinci tak dostávají k dispozici rady a nástroje k prozkoumání svých slabých míst a nalezení strategií pro zlepšení svého života (Matoušek 2016, s. 142).

Sociální pedagog je součástí školního poradenského pracoviště, jeho spolupráce spočívá ve spolupráci s výchovným poradcem, metodikem prevence a speciálním pedagogem. V rámci poradenství dále spolupracuje s externími organizacemi jako je Pedagogicko-psychologická poradna (PPP), Policie České republiky (PČR), Speciálně pedagogická poradna (SPC) a Ochrana sociálně-právního oddělení dětí (OSPOD).

2.4 Mediace

Pod pojmem mediace rozumíme vyjednávání a uzavření dohody s využitím pomoci nezaujatého zprostředkovatele. Jedná se o neformální, strukturovaný proces, který je využíván při řešení konfliktů (Matoušek 2003, s. 139). Mediátor je nezávislá a nezaujatá osoba, která pomáhá stranám identifikovat jejich zájmy a podporuje je v hledání společných

praktických a reálných řešení daného konfliktu. Cílem mediace je jasná formulace, srozumitelná a prakticky uskutečnitelná dohoda. Dohoda je určena pro všechny účastníky mediačního procesu a je v ní popsán přesný postup řešení, rozdělení odpovědnosti, úkolů i sankcí za její nedodržení. Dohoda je stvrzena podpisy všech účastníků mediačního procesu. (Matoušek 2003, s. 139). Mediace se ve školském prostředí uskutečňuje při jednáních s rodiči a v nepříznivých situacích (Červeňáková 2019, s. 11).

Mediace ve škole je efektivní metoda, kterou využíváme ke zmírňování napětí na půdě školy a ke zlepšení vztahů mezi účastníky. Mediátor může pomoci řešit již vyhocené konflikty, se kterými si účastníci sporu ani škola neví rady. Mediace na půdě školy se koná na základě intervenčního nebo preventivního charakteru. Škola je místo, kde se odehrává spousta příběhů a zároveň do školního prostředí vstupují další postavy například rodiče, prarodiče, sourozenci a spolužáci. V takto malém prostoru vznikají odlišné názory, přístupy, hodnoty. Každý rodič či zákonný zástupce chce pro své dítě to nejlepší, ale pro každého jedince je nejlepší něco jiného. Jelikož máme každý z nás jiné potřeby a hodnoty přináší to konflikty. Mediace je jednou z metod, která slouží k řešení konfliktů. Uplatnění nachází při rodinných či osobních vztazích. Mediace má jasně daná pravidla, je dobrovolná, důvěrná, orientuje se na řešení, a je řízená mediátorem. Mediátor je neutrální třetí osoba, která pomáhá účastníkům sporu najít společnou smírnou cestu formou vzájemně přijatelné dohody (Agentura pro sociální začleňování mediace ve škole 2023).

2.5 Přímá práce

Jedná se o působení sociálního pedagoga na ulici či v domácím prostředí žáka a rodiny. Je to mobilní terénní práce, která zahrnuje nízkoprahovou nabídku sociální pomoci osobám mladšího věku, které žijí rizikovým způsobem. Ke kontaktu s jedinci tak dochází v jejich přirozeném prostředí (Matoušek 2008, s. 169). Terénní práce ve školství je zaměřena na pomoc žákům a jejich rodinám nacházejícím se v nepříznivé sociální situaci nebo v sociálně vyloučených lokalitách (Červeňáková 2016, s. 23).

3 Projektová část

Projektová část bakalářské práce je strukturována do třech podkapitol. První podkapitola se zabývá metodologií, druhá podkapitola se zabývá sběrem a vyhodnocením dat, třetí podkapitola se zabývá sociální inovací a poslední kapitola je zaměřená na samotnou prezentaci projektu.

Slovo sociální inovace je složeno ze dvou slov, tj. sociální a inovace. Akademický slovník cizích slov (Petráčková a kol. 1995, s. 698) definuje pojem sociální do čtyř

základních významů. První význam se týká lidské společnosti, vztahů mezi lidmi ve společnosti. Druhý význam se týká úsilí, snahy o zlepšení společenských poměrů. Třetí význam tohoto slova se týká životních podmínek jednotlivce ve vztahu ke společnosti a státu. Poslední význam tohoto slova se týká živočichů žijících po celý život pohromadě (Petráčková a kol. 1995, s. 698). Význam slova inovace znamená zdokonalení, obnovení, zavedení něčeho nového (Petráčková a kol. 1995, s. 335).

3.1 Metodologie

Metodologie je proces, který se zabývá systematizací, posuzováním a navrhováním strategií a metod průzkumu. Metodologii může rozdělit mezi obecnou a speciální. V obecné metodologii se jedná o otázky celých vědních disciplín nebo vědy vůbec. U speciální metodologie se používají specifické metody v určité disciplíně. Metodologie ve vědeckých textech označuje popis uspořádání výzkumné akce (Hendl 2005, s. 34). Struktura bakalářské práce je projekt, kdy se jedná o ucelený soubor cílů, aktivit a výstupů, je termínovaný, využívá přidělené zdroje a vede ke změně nebo tvorbě něčeho nového (Matoušek 2022, s. 483). Jelikož se jedná o vytvoření něčeho nového, autorka bakalářské práce vycházela z inovace. Autorka ve své bakalářské práci vychází z kvantitativního průzkumu, kde využila techniku dotazníku (viz Příloha 1 Dotazník, str. 49), otázky v rámci dotazníku. Dále charakterizuje výběr respondentů (viz Sběr dat) pro daný průzkum a dodržení etického poznatku. Dále autorka v rámci metodologie prostudovala interní a externí dokumenty (viz Rozbor dokumentů 3.2.2, str. 28) týkající se tohoto tématu. V metodologie jsou uvedeny výsledky vlastního průzkumu autorky (viz Sběr a vyhodnocení dat, str. 26). V kapitole 3.2.3 vyhodnocuje dotazníkové šetření (viz Presentace dat ze šetření, str. 29). Poslední částí bakalářské práce je vlastní projekt autorky bakalářské práce (viz Presentace projektu, str. 32).

3.2 Sběr a vyhodnocení dat

Tato kapitola se zabývá sběrem dat a jejich vyhodnocením. V kapitole sběru dat se autorka zabývá dotazníkovým šetřením, průzkumnými otázkami a respondenty.

3.2.1 Sběr dat

Kapitola Sběr dat je strukturována z dotazníkového šetření (viz Příloha 1 Dotazník, str. 49), průzkumných otázek, respondentů dotazníkového šetření.

- **Dotazníkové šetření**

Dotazník je nejrozšířenější výzkumnou technikou v rámci kvantitativního průzkumu

(Topinka 2013, s. 64). Využívá se ve všech oborech například v sociologii, demografii a dalších šetřeních zabývajících se člověkem. Podstatou dotazníku je získání co největšího množství dat o respondentovi a jeho názorech k danému problému, které dotazující zajímá. Jedná se o písemný soubor otázek, kdy respondent na ně odpovídá (Skutil 2011, s. 80). V rámci dotazníkového šetření byly zachovány veškeré etické aspekty. Zvolená metoda pro sběr dat byl dotazník (viz Příloha 1 Dotazník, str. 49). Pro zodpovězení výzkumných otázek autorka bakalářské práce zvolila kvantitativní metodu (metoda porozumění), která vyžaduje určitý vhled do situace a vcítění se do pocitů zkoumaného vzorku. Nástrojem sběru dat se stal dotazník, který byl sestaven z uzavřených otázek. Dotazníky byly rozdány respondentům, byly anonymní. Respondenti byli osloveni osobně a byly jim vysvětleny důvody potřeby. Plné znění dotazníku je uvedeno (viz Příloha 1 Dotazník, str. 49).

- **Průzkumné otázky:**

- ✓ Jaká má být pozice v organizační struktuře sociálního pedagoga?
- ✓ Jakou roli má plnit sociální pedagog na této škole?
- ✓ Jaký má být obsah práce sociálního pedagoga na vybrané škole?

- **Respondenti dotazníkového šetření**

Pro sběr dat byli cíleně vybráni pedagogové ZŠ a MŠ Vysoké Veselí, jelikož praktická část bakalářské práce je strukturována přímo pro tuto školu. Bylo osloveno celkem 21 respondentů. Pět učitelů z prvního stupně, deset učitelů z druhého stupně, pět asistentek pedagoga a jedna vychovatelka. Setkání bylo předem domluvené a byl vysvětlen účel. Domluveno bylo i zachování anonymity v procesu sběru dat i při jeho následném zpracování a při výstupech. Takovou množinu nazýváme základní soubor nebo průzkumný vzorek a je to záměrně vybraná skupina jedinců (Skutil 2011, s. 66). Pro sběr dat se autorka rozhodla požádat o vyplnění dotazníku pedagogy na prvním a druhém stupni, vychovatelky a asistentky pedagoga na Základní a mateřské škole ve Vysokém Veselí. Autorka pracuje v této škole jako asistentka pedagoga a je dle jejího názoru potřeba zřídit tuto pracovní pozici na základě rizikového chování žáků. Tato bakalářská práce byla napsána přímo na míru Základní a Mateřské škole ve Vysokém Veselí. Sběr dat proběhl dne 1.2.2023, autorka bakalářské práce osobně před začátkem výuky navštívila pedagogy prvního a druhého stupně a požádala je o spolupráci. Stručně přiblížila cíl práce a průzkumné otázky. Všichni pracovníci se shodli na tom, že jmenovaná základní škola by takového odborného pracovníka potřebovala. Mezi účastníky jsou 4 muži a 17 žen, celkem tedy 21 účastníků. Nikdo z oslovených spolupráci neodmítl. Dotazníky byly vytištěny a předány osobně všem pedagogickým

pracovníkům, jelikož jen dva pedagogičtí pracovníci věděli, jaká je role a činnost sociálního pedagoga, bylo třeba ostatním pedagogickým pracovníkům vysvětlit, jakou roli bude mít sociální pedagog na této základní škole a seznámit je s činností této pracovní profese. Respondentům bylo zdůrazněno, že nejde o odhalování nedostatků na jejich škole, ale naopak jde o návrh možnosti diskuze, jak lze práci pedagogickým pracovníkům ulehčit a zpestřit. Všichni kolegové byli vstřícní a ochotně odpovídali na otázky v dotazníku, přesné znění otázek je uvedeno (viz Příloha 1 Dotazník, str. 49).

3.2.2 Rozbor dokumentů

Rozbor dokumentů autorka bakalářské práce strukturovala na interní dokumenty ZŠ a MŠ Vysoké Veselí, které jsou dostupné na webových stránkách této školy. Dále externí dokumenty byly vyhledány pod klíčovým slovem sociální pedagog a jeho role, činnost a kompetence.

Autorku bakalářské práce zajímalo, zda tato ZŠ a MŠ Vysoké Veselí má vytvořenou metodiku v případě vyskytnutí rizikového jednání u žáků. Dále byl prostudován Vzdělávací plán školy-Škola pro všechny, Školní řád, Výroční zpráva 2021/2022. Po prostudování těchto dokumentů školy autorka bakalářské práce zjistila, že tato ZŠ a MŠ Vysoké Veselí nemá vytvořenou metodiku v případě vyskytnutí rizikového jednání u žáků.

Studie *Zavedení pozice sociálního pedagoga do škol* (Moravec 2015) je označena jako studie proveditelnosti. Tato studie proveditelnosti uvádí potřebnost sociálního pedagoga do regionálního školství. Seznamuje čtenáře s metodologií, zahraničními zkušenostmi. Dále obsahuje analýzu současného stavu, návrhy a opatření a je ukončena prognózou vývoje počtu dětí ve věku docházky do ZŠ a SŠ v ČR.

V rámci projektu Rozvoj rovného přístupu ke vzdělávání ve městě Ostrava, který je spolufinancován Evropskou unií, byla zpřístupněna *Metodika pro školní sociální pedagogy* (Červeňáková 2019). Cílem tohoto projektu je zvýšení školní úspěšnosti žáků ohrožených školním neúspěchem, s důrazem na děti ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí a zvýšení připravenosti škol na práci s těmito dětmi. Obsahem tohoto projektu je legislativní ukotvení pozice sociálního pedagoga, profesní role a kompetence, činnost sociálního pedagoga (Červeňáková 2019).

Katalog podpůrných opatření (Michalík 2015) je utvořen pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění.

Centrum výzkumu protidrogových služeb a veřejného zdraví v rámci tohoto projektu zjistilo, že se vyskytuje slovní agresivní chování mezi žáky, dochází k úmyslnému poškození vybavení nebo majetku školy. Dále učitelé uvedli, že agresivita na 2. stupni ZŠ je vyšší (Csémy 2014).

Dále autorka bakalářské práce zjistila z dostupných zdrojů, že sociální pedagog běžně funguje v zahraničí. Další inspirací pro činnost sociálního pedagoga autorka čerpala ze *Sešitu sociální práce-Role sociálního pracovníka ve školství* (MPSV 2017).

3.2.3 Prezentace dat ze šetření

Respondenti vidí přínos v možnosti zařadit pozici sociálního pedagoga na této vybrané škole v následujících ohledech při:

- domácí přípravě,
- řešení problému,
- spolupráci s rodiči,
- mediaci (žák-rodič-učitel),
- volnočasových aktivitách,
- terénní práci.

Z vlastního průzkumu vyplynulo, že zřízení pracovní pozice by bylo přínosné pro tuto ZŠ a MŠ Vysoké Veselí. Dotazník (viz Příloha 1 Dotazník, str. 49) byl aplikován přímo na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí. Odpovědi na jednotlivé otázky popisuje autorka níže. Z dotazníkového šetření (viz Graf 12 Sociální problémy na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí, str. 63) vyplynulo, že ZŠ a MŠ Vysoké Veselí se potýká s rizikovým chování žáků. Tudiž z dotazníkového šetření vyplývá, že by bylo vhodné zřídit pracovní pozici sociálního pedagoga.

Prezentace dat z dotazníkového šetření

Autorka bakalářské práce níže prezentuje data z dotazníkového šetření. Tato prezentace dat je graficky znázorněna v kapitole Přílohy. Součástí grafického znázornění je vždy k dané otázce tabulka a graf.

1. Setkal/a jste se již někdy s profesí sociálního pedagoga?

Z dotazníkového šetření vyšlo najevo, že pracovní pozici sociálního pedagoga znají dva učitelé a ví, jakou roli má na základní škole. Zbytek pedagogických pracovníků nemá tušení o této pracovní pozici.

2. Co by mělo být dle Vašeho názoru hlavní náplní profese sociálního pedagoga na ZŠ? Může být vybráno více možností.

Druhá otázka se týká hlavní náplně profese sociálního pedagoga na základní škole. Čtyři pedagogové prvního stupně uvedli, že zaměření by se mělo týkat pomoci dětem s problémy. Pět pedagogů z prvního stupně zaměření sociální pedagoga vidí v prevenci, poradenství, krizové intervenci, ve spolupráci s odborníky, volnočasovou aktivitou, terénní prací

a mediátor. Tři pedagogové prvního stupně zvolili zaměřenost na výchovu. Deset pedagogů druhého stupně základní školy zvolili variantu pomoc dětem s problémy, prevenci, spolupráci s rodiči, spolupráci s odborníky, mediátor, volnočasová aktivita, terénní práce. Osm pedagogů druhého stupně zvolilo variantu poradenství, krizová intervence. Pět pedagogů uvedlo zaměření sociálního pedagoga na výchovu. Asistentky prvního stupně se jednoznačně shodly na všech bodech, které byly uvedeny k výběru. Tři asistentky pedagoga na druhém stupni se shodly na zaměření sociálního pedagoga v oblasti pomoc dětem s problémy, krizové intervence, spolupráci s rodiči, spolupráci s odborníky, mediátor, výchově, volnočasovou aktivitu, terénní práci. Vychovatelka byla jednoznačně pro všechny varianty, které byly dotazníkem nabídnuty.

3. Působí na Vaší ZŠ sociální pedagog?

Celý pedagogický sbor včetně asistentů pedagoga a vychovatelky označil jednoznačně odpověď ne.

4. Máte za to, že by pracovní pozice sociální pedagog byla pro školu přínosná?

Pedagogové z prvního stupně a asistentky z prvního stupně označili variantu ano, z toho vyplývá, že by sociální pedagog byl přínosem na této základní škole. Většina pedagogů z druhého stupně se vyjádřila, že by zřízení této profese bylo přínosné. Kladně se k této otázce také vyjádřila vychovatelka této základní školy (viz Graf 4 Přínos sociálního pedagoga, str. 56).

5. Na co by se měl sociální pedagog zaměřit?

V dotazníkovém šetření byla označena jen varianta prevence a resocializace. Tuto variantu označilo pět pedagogů z prvního stupně, deset pedagogů z druhého stupně, dvě asistentky z prvního stupně a tři asistentky z druhého stupně a jedna vychovatelka. Z tohoto vyplývá, že jedna z činností sociálního pedagoga je preventivní činnost (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17).

6. Na jaký stupeň ZŠ by se měl sociální pedagog na ZŠ zaměřit?

Většina pedagogických pracovníků (učitelé 1. stupně a asistentky pedagoga z 1. stupně) se shodli na tom, že je důležité se zaměřit na děti, které dochází na první stupeň této základní školy (viz Graf 6 Zaměřenost sociálního pedagoga, str. 58). Z toho plyne, že je důležitá včasná prevence a činnost sociálního pedagoga už od 1. stupně základní školy, tím se bude předcházet rizikovému chování u žáků.

7. Měl by mít člověk, který pracuje s dětmi, v rámci výchovného poradenství na ZŠ, specializované vysokoškolské vzdělání?

V rámci této otázky měli pedagogové, asistenti pedagoga a vychovatelka na výběr ze dvou možností ano či ne. Všichni pedagogové, jak prvního, tak druhého stupně, asistentky pedagoga prvního a druhého stupně byli pro jednoznačnou odpověď ano (viz Graf 7 Vzdělání ve výchovném poradenství, str. 58). Z toho vyplývá, že je důležité, aby sociální pedagog měl pedagogické vzdělání v oblasti sociální pedagogiky.

8. Kdo nebo co podle Vás v současné době nejvíce ovlivňuje chování žáka na druhém stupni ZŠ?

Na prvním stupni pedagogové uvedli, že žáka chování ovlivňují kamarádi, spolužáci, média, internet, počítačové hry, sociální sítě, rodinné prostředí. Podle pedagogů druhého stupně jsou nejvíce ovlivnitelní žáci internetem, počítačovými hrami, sociálními sítěmi. Dále z dotazníkového šetření na druhém místě vyšli kamarádi a nejméně ovlivnění jsou rodinným prostředím. Asistentky pedagoga na prvním stupni uvedly, že chování žáka je ovlivnitelné kamarády, internetem, počítačovými hrami, sociální sítí a rodinným prostředím. Všechny asistentky na druhém stupni se shodly, že ovlivnitelnost chování žáka je způsobeno spolužáky, internetem, počítačovou hrou, sociálními sítěmi, rodinným prostředím. Vychovatelka vybrala ovlivnitelnost spolužáky, internetem, počítačovými hrami, sociálními sítěmi a rodinným prostředím. Z této otázky vyplývá, že žáci jsou závislí na internetu, počítačových hrách a na sociálních sítích. Pro sociálního pedagoga z tohoto plyne důležitost pracovat s cílovými skupinami (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str.17) a zaměřit se více na preventivní činnost (viz Preventivní činnost sociálního pedagoga 1.3.1, str. 19) s žáky.

9. Měl by podle Vás sociální pedagog pracovat i v rámci prevence a volnočasových aktivit (klub)?

Tato otázka měla tři možnosti ano, ne a nevím. Čtyři pedagogové prvního stupně odpověděli, že by měl sociální pedagog pracovat v rámci prevence (viz Graf 9 Sociální pedagog-volnočasové aktivity, str. 60) a volnočasových aktivit (klub). Jeden pedagog prvního stupně zvolil variantu nevím. Osm pedagogů druhého stupně zvolilo variantu ano a jeden pedagog tohoto stupně zvolil ne. Asistentky pedagoga prvního stupně variantu ano a druhá asistentka vybrala variantu nevím. Jedna asistentka pedagoga druhého stupně zvolila variantu ano a další dvě asistentky a vychovatelka zvolily variantu nevím (viz Graf 9 Sociální pedagog-volnočasové aktivity, str. 60). Pro sociálního pedagoga (viz Graf 9 Sociální pedagog-

volnočasové aktivity, str. 60) z tohoto vyplývá, že by bylo vhodné pracovat s dětmi v rámci volnočasových aktivit.

10. Jaké metody by měl sociální pedagog využívat při své práci? Můžete vybrat více variant.

Při školní práci by měly být používány metody případové práce, krizové intervence, poradenství, terénní práce, které vyplynuly z dotazníkového šetření na prvním stupni. Na druhém stupni byly vybrány metody krizové intervence, poradenství, terénní práce, případové práce. Mezi asistentkami druhého stupně nejvíce vedly metody případové práce a terénní práce. Vychovatelka vybrala všechny nabízené metody. Metody využívané při práci sociálního pedagoga vyplynuly z dotazníkového šetření (Graf 10 Metody využití při práci s cílovými skupinami, str. 61).

11. Jaká by měla být cílová skupina sociálního pedagoga? Může být více variant.

U pedagogů na prvním stupni vyšla cílová skupina děti a rodina, komunita. U pedagogů na druhém stupni vyšlo nejvíce děti a rodina. Asistentky pedagoga prvního stupně uvedly skupinu, děti a rodinu, komunitu. Vychovatelka uvedla taktéž všechny tři možnosti. Z průzkumu vyplynula vhodnost pracovat s jednotlivými cílovými skupinami (viz Graf 11 Cílová skupina sociálního pedagoga, str. 62).

12. Vyskytují se sociální problémy na škole? Můžete vybrat více variant.

Z grafu č. 13 vyplynulo, že se ZŠ potýká s patologickými jevy (např. záškoláctvím, násilím a agresivitou, rizikovým chováním, braním návykových látek).

3.3 Prezentace projektu

Město Vysoké Veselí se nachází v Královehradeckém kraji, a to v okrese Jičín. Rozloha města Vysokého Veselí je 933 ha s počtem obyvatel 861 uvedené k roku 2020. Ve městě Vysoké Veselí se nachází pošta, dvě prodejny se základním zbožím, základní škola a mateřská škola, zdravotnické zařízení a místní knihovna. Místní knihovnu využívají místní obyvatelé a žáci místní základní školy. Prostor místní knihovny mohou žáci využívat ke čtení knih, časopisů a internetového připojení. Město Vysoké Veselí má k dispozici Sbor dobrovolných hasičů. O sportovní využití se stará místní Tělovýchovná jednota Sokol. Tělovýchovná jednota vlastní outdoorové a plážové hřiště, které je využíváno i místní základní a mateřskou školou. Součástí města Vysoké Veselí se nachází Žehuňský rybník, kde členové Sportovního rybolovu se učí ke zdokonalování v rybolovu. Dále se zde nachází Základní organizace českého svazu chovatelů a pro místní zahrádkáře je k dispozici Základní organizace Českého svazu zahrádkářů Vysoké Veselí, z.s. (Obec Vysoké Veselí 2023). Součástí Vysokého Veselí je vyloučená lokalita, která se nachází na konci vesnice.

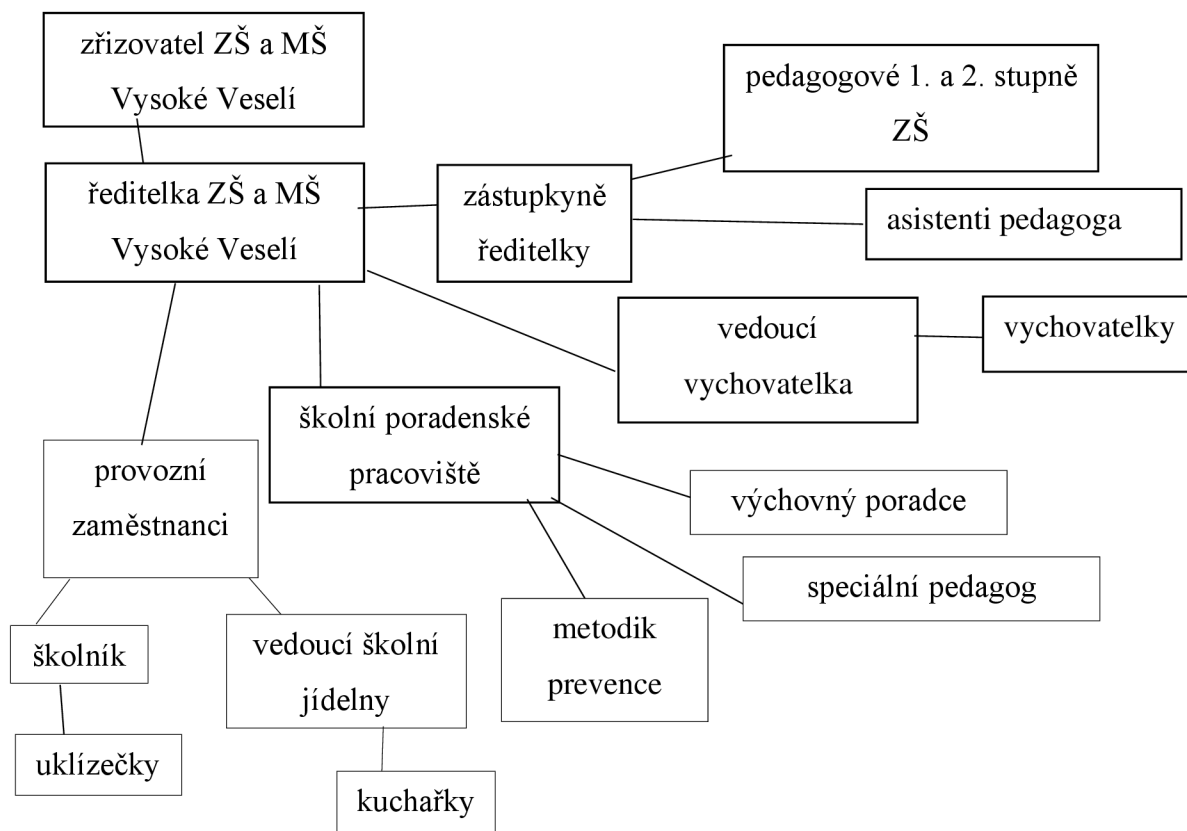
Obyvatelé vyloučené lokality bydlí v budově bývalého nádraží, stav budovy je velice špatný (okna rozbitá, popraskané omítky). Okolo objektu se hromadí odpadky. Ve vybavenosti domu chybí elektřina, která je odpojená. Obyvatelé domu svítí svíčkami a není k dispozici teplá voda. Lokalita vznikla nově řízeným sestěhováním a v roce 2001 byly přestěhovány dvě rodiny z Mladé Boleslavy (GAC spol s.r.o. 2005).

3.4 Prostředí realizace projektu-popis školy

V rámci bakalářské práce autorka vytvořila projekt pro tuto školu, cílem bakalářské práce je vytvořit projekt pracovní pozice sociálního pedagoga na ZŠ. Na webových stránkách (www.https://skolavysokeveseli.cz) základní školy je uveden zřizovatel Město Vysoké Veselí. Základní škola je prostorově rozmístěna do dvou budov. Hlavní budova s ředitelstvím se nachází v ulici Karla Havlíčka Borovského, druhá budova školy je v bývalém zámku. Základní škola a Mateřská škola, Vysoké Veselí, okres Jičín je škola plně organizovaná. Škola zabezpečuje výuku žáků v rozsahu 1. až 9. třídy. Škola se řadí svým počtem žáků mezi malé školy, celkem tuto školu navštěvuje 143 žáků. Na škole jsou vzdělávány děti intaktní a žáci se speciálně vzdělávacími potřebami, vyučování probíhá v českém jazyce. Výuka probíhá ve dvou budovách, první stupeň, obvykle 1 – 4. ročník je umístěn v budově zámku, kde je také k dispozici školní družina. Škola disponuje následujícími odbornými učebnami: fyzika, hudební výchova, chemie, ICT, praktické vyučování, tělocvična, výtvarná výchova. Škola vzdělává žáky dle vzdělávacího programu – **Škola pro všechny**. Učitelé mají k dispozici následující odborné kabinety: fyzika, chemie, výtvarná výchova, zeměpis a zároveň je vybavena multimediálními počítači ve specializované učebně informatiky se standardním připojením euro-ISDN2 na internetovou síť. Žáci mají možnost se stravovat ve školní jídelně, která je umístěna v zámecké budově. Travnaté plochy umožňují nácvik míčových her, pravidelně je využíváné hřiště TJ Sokol Vysoké Veselí (hřiště s umělým povrchem a hřiště na plážový volejbal). Školní družina využívá městské dětské hřiště. Základní škola ve Vysokém Veselí úzce spolupracuje s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Jičíně (dále jen PPP), Úřadem práce Jičín, místní knihovnou, Charitou Jičín-SASANKA-sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi, Farností Vysoké Veselí, zájmovými sdruženími v obci a školskou radou. Mezi další subjekty, s kterými škola spolupracuje je Policie ČR, Hasičský záchranný sbor, Český červený kříž, UNICEF, Kulturní zařízení města Jičína, Sportovní zařízení města Jičína, Muzeum Jičín, okolní obce. Škola spolupracuje s rodiči, zákonnými zástupci. Probíhá formou třídních schůzek, které probíhají dvakrát do roka a individuální konzultace jsou poskytovány na úrovni třídních učitelů, výchovného poradce či ředitele školy, a to dle

úrovně daného problému. Za velmi důležité považuje škola věcné jednání pedagogů s rodiči v okamžiku jakýchkoliv problémů a nejasností s cílem hledání řešení vzniklé situace. V současné době je struktura na základní škole sestavena následovně (viz Obrázek 1 Struktura školy bez sociálního pedagoga, str. 34) v pozici manažerské je ředitelka a v její nepřítomnosti ji zastupuje zástupkyně. Základním složením zaměstnanců školy jsou pedagogičtí pracovníci a techničtí pracovníci. Techničtí pracovníci zajišťují provoz školy, dbají na čistotu ve škole a kuchařky spolu s vedoucí školní kuchyně zajišťují stravování této školy. Pedagogičtí pracovníci jsou rozděleny na pedagogy prvního stupně, druhého stupně a asistenty pedagoga prvního a druhého stupně, v současné době jich je ZŠ a MŠ sedm. O školní družinu se starají vychovatelky a dohlíží na ně vedoucí vychovatelka. Základní a MŠ zaměstnává celkem 36 zaměstnanců. Ve škole pracují 2 speciální pedagogové, výchovný poradce, poradce pro volbu povolání, metodik prevence rizikového chování, koordinátor environmentální výchovy. Škola nemá vlastního psychologa, využíváme proto odborné pomoci PPP Jičín. Na vzdělávání našich dětí dohlíží školní **multidisciplinární tým** – poradenské pracoviště. Součástí školního poradenského pracoviště je výchovný poradce, metodik prevence, speciální pedagog.

Obrázek 1 Struktura školy bez sociálního pedagoga

(zdroj: vlastní průzkum)

3.4.1 Kvalifikace sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

Dle OP JAK je podmínkou pro výkon činnosti sociálního pedagoga získat odbornou kvalifikaci (viz Kvalifikační požadavky na sociálního pedagoga 1.1, str. 15) vysokoškolským vzděláním v oborech zaměřených na sociální pedagogiku nebo prokázáním odborné kvalifikace vysokoškolským vzděláním v oborech zaměřených na sociální práci například sociální pracovník uvedený v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

3.4.2 Činnost sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

Činnost (Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17) sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ je v kompetencích ředitele školy. Autorka bakalářské práce vytyčila hlavní činnosti sociálního pedagoga na Základní a mateřské škole ve Vysokém Veselí takto:

- podporovat zájem o vzdělávání sociálně znevýhodněných žáků (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3.1, str. 19),
- zajišťovat preventivní (viz 1.3.1 Preventivní činnost sociálního pedagoga, str. 19) obtíže v oblasti chování žáků,
- vykonávat sociálně pedagogickou činnost (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17),
- vzdělávání pedagogů školy a zvyšování jejich povědomí v sociálních otázkách (viz Kompetence sociálního pedagoga 1.4, str. 21),
- popisování komunitního charakteru školy a zvyšování povědomí v sociální oblasti (viz Poradenství 2.3, str. 24),
- zajišťovat dobrovolníky pro doučování (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17), spolupracovat s obcemi, zdravotnickými zařízeními, policií, soudy, státními zastupitelstvími a dalšími organizacemi (viz Obrázek 3 Organizace spolupracující se sociálním pedagogem, str. 40).
- provádět sociálně právní poradenství a sociální terapii s problémovými jedinci (viz Poradenství 2.3, str. 24),
- tvorba vhodných podmínek pro navázání kontaktu a pomáhajícího vztahu s rodinami v oblasti vzdělávání, spolupráce s rodinou podrobněji v (viz Mediaci 2.4, str. 24).

3.4.3 Kompetence sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

Autoritu si sociální pedagog získává převážně díky své osobnosti (viz 1.1 Kvalifikační požadavky na sociálního pedagoga, str. 15). Klient respektuje, důvěřuje mu a je v kontaktu s jinými úspěšný. Přirozená autorita staví sociálního pedagoga před klienty

do role respektovaného, neboli někoho, kdo umí poradit s problémy a také se dokáže rozhodnout a zachovat si vztah ke klientovi, který je individuální. Kompetence profesní sociálního pedagoga určuje ředitelka školy, kdy dává příležitost sociálnímu pedagogovi využít svých schopností v daném prostředí. V rámci bakalářské práce autorka vytvořila dokumenty potřebné při výskytu patologického jevu. Dokumenty jsou rozděleny dle toho, s kým sociální pedagog daný problém řeší. Při vyskytnutí patologického jevu, který je nahlášen třídním pedagogem vyplňuje sociální pedagog dokument (viz Příloha 3 Rizikový plán ZŠ a MŠ Vysoké Veselí, str. 64), sociální pedagog sepíše při jednání s žákem dokument (viz Příloha 1 Dotazník, str. 49), při jednání s rodiči či zákonnými zástupci sepíše sociální pedagog dokument (viz Příloha 4 Hlášení problémové situace, str. 70). Dokumenty potřebné k jednotlivým jednáním si autorka bakalářské práce vytvořila sama.

Legislativa sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

V době, kdy autorka začala psát tento projekt, nebyl sociální pedagog ukotven v legislativě ČR. Tuto pracovní pozici zná Operační program Jan Ámos Komenský v rámci šablon (viz Financování pozice sociálního pedagoga 1.5, str. 22).

3.4.4 Pracovní náplň sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

Pracovní náplň stanovuje ředitelka školy, autorka si dovolila v rámci své bakalářské práce vytvořit pracovní náplň sociálního pedagoga. Pracovní náplň sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí vychází ze všeobecné činnosti sociálního pedagoga (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17) a následovně popsáno níže:

- provádět sociální šetření v domácnosti – terénní služba (viz Přímá práce, str. 25),
- měl by plnit zakázku, výstupy, cíle – individuálním přístupem (viz Případová práce 2.1, str. 23),
- nácvik přípravy do školy, pomoc (krizová intervence) (viz Krizová intervence na půdě školy 2.2, str. 23),
- zahájit řešení situace směrem ke stanovenému výstupu (případová práce) (viz Případová práce 2.1, str. 23),
- konzultovat k aplikaci dovednosti přes e-mail, telefon, chat, osobně, systém Bakaláři (viz Poradenství 2.3, str. 24),
- podporovat při aplikaci dovednosti vůči dalším obtížným situacím s důrazem na vlastní iniciativu sociálního pedagoga (viz Kompetence sociálního pedagoga 1.4, str. 21),

- provádět sociálně pedagogickou činnost (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17),
- zprostředkovávat prevenci na škole (viz Preventivní činnost sociálního pedagoga 1.3.1, str. 19),
- vyjednávat a uzavírá dohody s pomocí odborného zprostředkovatele (viz Mediaci 2.4, str. 24).

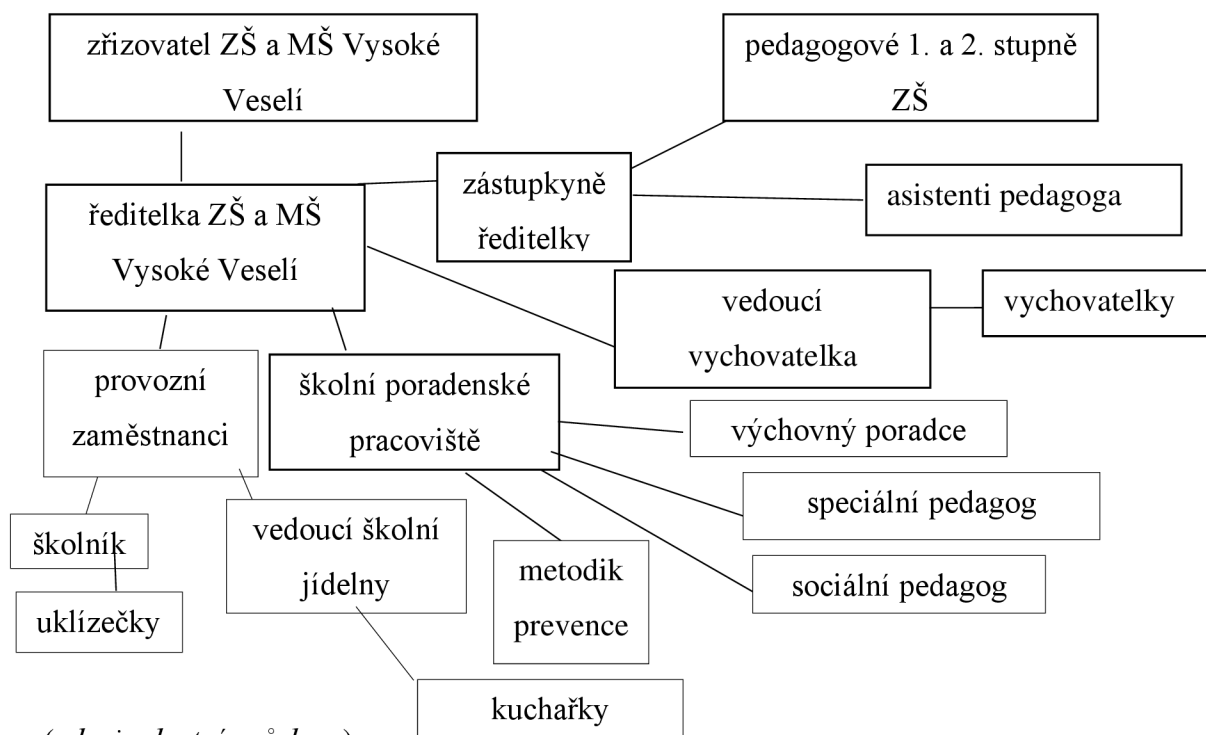
3.4.5 Cílová skupina na ZŠ a MŠ ve Vysokém Veselí

Cílová skupina základní školy (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17) jsou intaktní žáci a žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Základní škola a mateřská škola ve Vysokém Veselí vzdělává žáky prvního a druhého stupně. Věkově tuto cílovou skupinu dělíme od 6 let věku dítěte do 15 let věku dítěte. Práce sociálního pedagoga spočívá v naslouchání, pochopení problémů žáka, být empatický, navázat důvěrný vztah k rodiči a žákovi, zbavit ho strachu při svěřování se s problémy. Důležité je, aby sociální pedagog dokázal spolupracovat s žáky, pedagogy a rodiči. Důležité je využívání při práci sociálního pedagoga vhodných metod (viz Metody práce využívané sociálním pedagogem v praxi 2, str. 23).

3.4.6 Realizační tým ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

Struktura realizačního týmu podílející se na spolupráci se sociálním pedagogem vychází ze základní struktury personálního obsazení (viz Obrázek 1 Struktura školy bez sociálního pedagoga, str. 34). Autorka bakalářské práce zařadila sociálního pedagoga do školního poradenského pracoviště ZŠ a MŠ Vysoké Veselí (viz Obrázek 2 Struktura školy se sociálním pedagogem, str. 38). Důvodem, proč je sociální pedagog součástí poradenského pracoviště je takový, že všichni potřebují být nadosah pro případ vzniku problému.

Obrázek 2 Struktura školy se sociálním pedagogem

(zdroj: vlastní průzkum)

3.4.7 Financování sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

V současné době je možné financovat tuto pracovní pozici pomocí OP JAK (viz Financování pozice sociálního pedagoga 1.5, str. 22) je docela obtížné a škola má tuto práci smlouvenou externí pracovníci, která má velké zkušenosti s čerpáním financí z evropských fondů. Škola (<https://skolavysokeveseli.cz>) je zapojena do mnoha projektů, kde čerpá finance právě z evropských fondů. Například v současné době je zavedena do projektu Ovoce do škol, kdy se jedná o projekt Ministerstva zemědělství a gestorem jsou částečně finance z evropské unie. Z tohoto projektu dostává škola pro děti mléko, ovoce a ovocné pyré. Další možnosti, jak škola získává finance, jsou Šablony I, Šablony II, Šablony III a dále se zúčastňuje Národní plánu obnovy, kdy je zapojena do digitalizace školy a doučování žáků. V případě, že základní škola se rozhodne zavést pracovní pozici sociálního pedagoga, je potřeba vyčíslit náklady, které jsou spojené se zavedením této pozice. Jedná se o mzdové náklady a náklady, které jsou spojeny se vzděláváním sociálního pedagoga a zřízením klubu pro děti a mládež. Pokud se jedná o mzdové náklady, budou financovány z OP JAK. Tento operační program má nastavené mantinely, čerpání financí, výše financí je ovlivněna počtem žáků na základní škole. Autorka vycházela z Výroční zprávy za rok 2021/2022, která je dostupná na webových stránkách školy a finanční výše bude

vypočítána takto dle kalkulačky (<https://www.google.com/search?q=op+jak+kalkula.cz>). S počtem 143 žáků může škola využít maximální výši dotace 729 000 Kč. Sociální pedagog by měl mít 0,5 pracovní úvazek v délce 19 měsíců. Cena jedné šablony je 524 Kč, celkem škola využije na tuto pracovní pozici částku ve výši 713 164,- Kč.

3.4.8 Rizika spojená se zřízením pozice sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

V této kapitole se zabývám přímo konkrétními riziky, které, mohou vyplynout při zavedení projektu do praxe. Největší riziko vidím osobně ve financování projektu, jelikož finanční příspěvek na sociálního pedagoga je dán dle úvazku. Úvazky se pohybují okolo 0,1 a 0,2. Další rizika spojená s touto pracovní pozicí jsou uvedena níže:

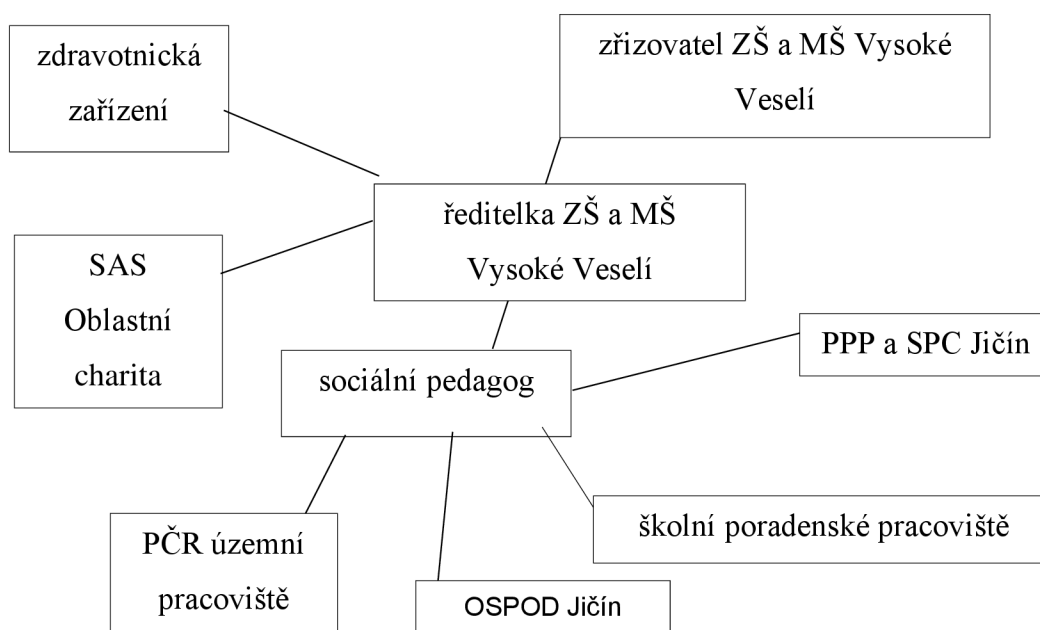
- projekt hrazený z evropských fondů, tzv. šablon, a to pomocí nového operačního programu Jana Ámose Komenského (viz Financování pozice sociálního pedagoga 1.5, str. 22). Nevýhodou je to, že projekt školy je financován pouze na určitou dobu. Tento projekt je vyčleněn na 2-3 roky od doby podání žádosti,
- pokud bude čerpán projekt ze šablon, hrozí, že nebudou finance na pozici sociálního pedagoga na další období, neochota učitelů a multidisciplinárního týmu (viz Obrázek 2 Struktura školy se sociálním pedagogem, str. 38) se sociálním pedagogem spolupracovat,
- zřizovatel (obec) se nebude chtít podílet na financování sociálního pedagoga (viz Financování pozice sociálního pedagoga 1.5, str. 22).

3.4.9 Organizace spolupracující se sociálním pedagogem na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

Při vyskytnutí sociálně patologických jevů na základní a mateřské škole ve Vysokém Veselí autorka bakalářské práce sestavila Rizikový plán při výskytu patologických jevů (viz Příloha 3 Rizikový plán ZŠ a MŠ Vysoké Veselí, str. 64). Na vzdělávání žáků této školy se podílejí pedagogové a školní poradenské pracoviště (viz Obrázek 2 Struktura školy se sociálním pedagogem, str. 38). Dále škola spolupracuje i s organizacemi mimo školu v našem případě škola spolupracuje SAS Vysoké Veselí, PČR v rámci primární prevence a OSPOD, s lékaři a dalšími odborníky je z důvodu ochrany údajů nesnadná (viz Obrázek 3 Organizace spolupracující se sociálním pedagogem, str. 40). Sociální pedagog může kontaktovat tyto odborníky se žádostí o přijetí dítěte do péče, ale až po rozhovoru s rodičem (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17). Sociální pedagog může doprovázet dítě s rodičem k lékařům (viz Přímá práce 2.5, str. 25). Velice důležitou roli hraje sociální pedagog při spolupráci s Pedagogicko-psychologickou poradnou a Speciálně pedagogickým

centrem při řešení výukových potíží, při vytváření individuálních plánů a podpůrných opatření vzdělávání (viz Obrázek 3 Organizace spolupracující se sociálním pedagogem, str. 40). Sociální pedagog se mnohdy zúčastňuje výsledků v případě rizikového chování žáků a jiné trestné činnosti.

Obrázek 3 Organizace spolupracující se sociálním pedagogem

(zdroj: vlastní průzkum)

3.4.10 Evaluace projektu ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

V rámci evaluace zavedení pracovní pozice sociálního pedagoga autorka předpokládá zlepšení školního prospěchu u dětí, zlepšení komunikace mezi školou a rodinou a snížení sociálně patologických jevů na základní škole. Metody využívané při práci s cílovými skupinami jsou uvedeny (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17). Více o práci s cílovými skupinami je uvedeno (viz Činnost sociálního pedagoga 1.3, str. 17). Určitě je to práce na delší dobu, ale každý pokrok v práci s cílovými skupinami bude brán pozitivně. V rámci evaluace bude autorka vycházet z tzv. měkkých a tvrdých ukazatelů. Mezi tvrdé ukazatele patří porovnání prospěchu, tyto informace budou čerpány z aplikace Bakaláři (poznámky, třídnice). Mezi měkké ukazatele lze zařadit rozhovory ředitelky s rodiči formou rodičovských schůzek a s žáky, jedná se subjektivní vyjádření. V rámci měkkých ukazatelů tzn. setkání ředitelky školy se zákonnými zástupci dětí, bude sloužit k:

- seznámení se službou potenciální zájemce (klienty) – služba jde blíže za klientem,

- rozvíjet povědomí o metodách a formách, které jsou uplatňovány sociálním pedagogem ve školské sociální práci, viz kapitola 0 práce s klienty ve školství,
- kontakt a zájem školního poradenského pracoviště (viz Obrázek 2 Struktura školy se sociálním pedagogem, str. 38),
- představit školskou práci,
- vysvětlit zřizovateli a potenciálnímu zájemci, jakou má roli (viz Role sociálního pedagoga1.2, str. 16) a činnost sociální pedagog (viz Činnost sociálního pedagoga1.3, str. 17),
- vysvětlit zřizovateli důležitost pracovní pozice sociální pedagog (viz Sociální pedagog1, str. 15).

Seznámit potenciální zájemce se školním poradenským pracovištěm (viz Obrázek 2 Struktura školy se sociálním pedagogem, str. 38) se kterým bude sociální pedagog (viz Sociální pedagog1, str. 15) spolupracovat. Vyhodnocení práce bude provedeno evaluační zprávou, která bude součástí Výroční zprávy ZŠ a MŠ Vysoké Veselí.

4 Shrnutí

Tato projektová bakalářská práce je pilotním návrhem, jak zřídit pracovní pozici sociálního pedagoga na této Základní a mateřské škole ve Vysokém Veselí. Jedná se o ZŠ a MŠ, která se nachází ve vyloučené lokalitě v královehradeckém kraji. Struktura bakalářské práce je složena z teoretické a praktické části. V rámci teoretické části autorka seznamuje čtenáře s pojmem sociální pedagog, zároveň s jeho kvalifikací, rolí, činností, kompetencemi. Dále s cílovou skupinou, s kterou bude spolupracovat, legislativním ukotvením a financováním této pracovní pozice. Praktická část bakalářské práce se zabývá metodologií, která obsahuje metodu a techniku, která byla využita v rámci výzkumu autorky a respondenty. Dále autorka v rámci metodologie seznamuje čtenáře s prostudovanými interními a externími dokumenty k tomuto tématu. Postup pro zřízení pracovní pozice sociálního pedagoga je popsán v rámci inovace.

5 Diskuse

Zjištěné výsledky výzkumu byly porovnány s výsledky výzkumu u vybraných prací. Jako první výzkumnou práci jsem si vybrala práci od Karolíny Skálové s názvem **Sociální pedagog a jeho uplatnění v prostředí Základní školy**. Tato práce byla obhájena v roce 2022 a její výzkumná část projednává o konkrétních možnostech uplatnění sociálního pedagoga na základní škole. V kvalitativním výzkumu použila autorka bakalářské práce metodu dotazníku, nebo-li dotazníkové šetření. Do dotazníku volila spíše otázky otevřeného

typu, které jí pomohly od respondentů získat jejich názor na danou problematiku. Ve své bakalářské práci jsem využila v rámci kvalitativního výzkumu metodu dotazníku, ale s uzavřenými otázkami. Výsledky výzkumu Skálové ukázaly, že činnost sociálního pedagoga ve škole by měla být vykonávána směrem ke školnímu prostředí, kolektivu, spolupráci s rodiči, výchově a vzdělávání. V mém dotazníkovém šetření jsem se také zaměřila na cílovou skupinu pro práci se sociálním pedagogem a bylo zjištěno, že by se měl sociální pedagog věnovat rodině s dětmi. V mé bakalářské práci byla nabídnuta širší činnosti sociálního pedagoga. V rámci názoru pedagogických pracovníků na pozici sociálního pedagoga ve školním prostředí vyšlo ve výzkumu najevo, že by došlo k propojení školy a rodiny, podpoře pedagogů, transferu zkušeností, pomoci znevýhodněným a k prevenci. Z mého dotazníkového šetření vyšly poznatky, že by bylo vhodné spolupracovat s rodiči v rámci činnosti sociálního pedagoga. Všichni dotazovaní pracovníci ve výzkumu paní Skálové byli pro zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky. V rámci spolupráce by sociální pedagog spolupracoval s učiteli, školním psychologem, metodikem prevence a speciálním pedagogem. V mém dotazníkovém šetření jsem neměla přímo položenou otázku, zda by sociálního pedagoga ukotvili mezi pedagogické pracovníky, ale z mého dotazníkového šetření vyšlo, že by sociální pedagog měl vykonávat volnočasové aktivity, a tím pádem by měl mít pedagogické vzdělání a bylo by tedy vhodné zavedení mezi pedagogické pracovníky.

Jako druhou práci bych ráda zmínila výzkum Jany Štěrbové pod názvem **Sociální pedagog na základní škole z pohledu pracovníků školy**. Tato bakalářská práce byla obhájena v roce 2021 a zabývá se pojmem sociální pedagog a kompetencemi z pohledu pracovníků školy. Bakalářská práce popisuje všeobecně klima školy, a dále uvádí, že sociální pedagog je partnerem školy. Moje bakalářská práce se hoduje s její ve vymezení pojmu sociální pedagog, ale kompetence mám podrobněji rozdělené a vysvětlené. V rámci teoretické části autorka zmiňované bakalářské práce seznamuje čtenáře se základním pojmem sociální pedagog a kompetencemi sociálního pedagoga. V mé bakalářské práci v části teoretické také seznamuji čtenáře s pojmem sociální pedagog, ale kompetence sociálního pedagoga mám podrobněji popsány s odkazováním na odbornou literaturu. V rámci praktické části se autorka výše jmenované bakalářské práce zaměřuje na pracovní náplň a činnost sociálního pedagoga, kterými by se měl sociální pedagog zabývat. Moje bakalářská práce se zabývá rolí, vzděláním, podrobně činností a kompetencemi sociálního pedagoga. Pracovní náplň je na vedení dané instituce. Úhel pohledu měla zaměřen na pedagogické pracovníky a vedení školy, tedy ředitele školy. Ve své bakalářské práci jsem

se zaměřila na pedagogické pracovníky, asistenty pedagoga a vychovatelku. Touto prací poukazuje na potřebnost a přínos sociálního pedagoga na základních školách z pohledů pedagogických pracovníků. Svoji bakalářskou prací poukazují taktéž na potřebnost a přínos sociálního pedagoga konkrétně na Základní škole a mateřské škole ve Vysokém Veselí.

6 Závěr

Touto bakalářskou prací se autorka snažila sestavit pilotní postup pro zavedení pracovní pozice sociálního pedagoga, jelikož to byl cíl autorčiny bakalářské práce. Tato bakalářská práce je napsána formou projektu. Struktura bakalářské práce je poskládána z teoretické části a na ní navazuje praktická část, což je samotný projekt pro danou pracovní pozici sociálního pedagoga na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí. Teoretická část autorčiny bakalářské práce seznamuje čtenáře s pojmem sociální pedagog a jeho rolí, činností, kompetencemi a financováním. Druhá kapitola popisuje jednotlivé metody práce využívané sociálním pedagogem v praxi. Jedná se zejména o případovou práci, krizovou intervenci na půdě školy, poradenství, mediaci a přímou práci. Třetí kapitola strukturována z metodologie, sběru dat a vyhodnocení dat a prezentací projektu. Ve struktuře obsahu bakalářské práce se objevuje shrnutí, diskuse, závěr a přílohy.

Seznam zdrojů

AUTORSKÝ TÝM APIV B, 2022. *Úloha školního sociálního pedagoga*. In TÝDENÍK Školství, roč. 30, č. 7/8, s. 9-12. ISSN 0862-9641.

BARTOŇKOVÁ, H., 2013. *Projektování vzdělávací akce pro andragogy*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3547-3.

BENDL, S., a kol., 2015. *Vychovatelství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-9763-2.

CSÉNY, L., a kol., 2014. CENTRUM VÝZKUMU PROTIDROGOVÝCH SLUŽEB A VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ. *Agresivní chování ve školách z pohledu učitelů a žáků 2. stupně ZŠ v ČR*. [online]. [vid. 13.3.2024] Dostupné z:

<https://skolasanov.cz/files/dokumenty/agresivita-zs-infobrozura.pdf>

ČAPEK, R., 2013. *Učitel a rodič. Spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-8670-4.

ELICHOVÁ, M., 2017. *Sociální práce. Aktuální otázky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0080-4.

FISHER, S., a kol., 2014. *Sociální patologie. Závažně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. vyd., Praha: Grada. ISBN 978-80-247-9417-4.

GABAL ANALYSIS & CONSULTING, 2005. *Mapa sociálně vyloučených a sociálně vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice*. [online]. [vid. 1.6.2023]

Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa/GAC_mapa.html

HOLASOVÁ, V., 2014. *Kvalita v sociální práci a sociálních služeb*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4315-8.

HRADEČNÁ, M., a kol., 1995. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-015-7.

HURYCHOVÁ, E., 2017. *Šance dětem*. [online]. [vid. 24.11.2022]. Dostupné z:

<https://sancedetem.cz/skolska-socialni-prace.cz>

HURYCHOVÁ, E., a kol., 2022. *Sociální práce ve školství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-4953-7.

JANÍKOVÁ, J., 2017. *Patologie pro střední zdravotnické školy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-9860-3.

KOLÁŘ, Z., 2012. *Výkladový slovník 563 vybraných hesel*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3710-2.

KRAKEŠOVÁ M., a kol., 2018. *Sociální kliniky. Z dějin sociální práce a sociálního školství*. ISBN 978-80-246-4300-7.

KRAUS, B., 2014. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0643-9.

MATOUŠEK, O., a kol., 2022. *Strategie a postupy v sociální práci*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1952-1.

MATOUŠEK, O., a kol., 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-473-7.

MATOUŠEK, O., a kol., 2008. *Metody a řízení sociální práci*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, O., 2016. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1154-9.

MICHALÍK, J., a kol., 2015. *Katalog podpůrných opatření*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4675-2.

METODICKÝ PORTÁL RVP. Gošová Věra. 2011. [online]. [vid. 1.2.2022]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Syndrom_CAN

MĚSTO VYSOKÉ VESELÍ. *Zřizovatel školy*. [online]. [vid. 1.2.2022]. Dostupné z: https://www.vysokeveseli.cz/v_duvod.html.cz

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sešit sociální práce*. [online]. [vid. 1.2.2023]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/577460/Sesit_socialni_prace.cz

MINISTERSTVO PRÁCE SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sešit sociální práce. Role sociálního pracovníka ve školství*. 2017. [online]. [vid. 12.12.2022]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/577460/Sesit_socialni_prace.cz

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Moravec a kol., 2015. *Zavedení pozice sociálního pedagoga do škol*. Plzeň. [online]. [vid. 12.12.202]. Dostupné z: https://www.kudyvedecesta.czhttps://www.mpsv.cz/documents/20142/577460/Sesit_socialni_prace_c.1.pdf/db78bce3-5fe7-c0e7-9737-e6a142e5ec3b/sites/default/files/upload/studie_4_final.pdf

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Červeňáková. 2019. *Metodika pro školní sociální pedagogy*. Ostrava. [online]. [vid. 12.12.2022]. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A MLÁDEŽE TĚLOVÝCHOVY. *Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online]. [vid. 16.12.2022]. Dostupné z: file:///C:/Users/zsvv_56/Downloads/%C5%BD%C3%A1ci%20se%20SVP.pdf

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Zákon o pedagogických pracovnících. [online]. [vid. 11.11.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/38850/cz>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní strategie primární prevence*. [online]. [vid. 11. 11.2022]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf.cz

NÁRODNÍ INSTITUT ČESKÉ REPUBLIKY. *Úloha školy v prevenci záškoláctví a skrytého záškoláctví*. [online]. [vid 12.10.2023]. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/uloha-skoly-v-prevenci-zaskolactvi-a-skryteho-zaskolactvi>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Školní metodik prevence*. [online]. [vid. 11.11.2022]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/projekty/rspp/skolni-metodik-prevence.html>

OPERAČNÍ PROGRAM JAN AMOS KOMENSKÝ. *Financování sociálního pedagoga*. [online]. [vid. 11.3.2024]. Dostupné z: <https://opjak.cz/>

PETRÁČKOVÁ, V., a kol., 1995. *Akademický slovník cizích slov*. Akademie věd ČR, Ústav pro jazyk český. ISBN 80-200-0982-5.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Dvoji trest ve škole*. [online]. [vid. 11.3.2024]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/dvoji-trest-ve-skole.aspx>

- PROCHÁZKA, M., 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-7847-1.
- SKALOVÁ, K., 2022. *Sociální pedagog a jeho uplatnění v prostředí ZŠ*. [online]. Olomouc, [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/m2xnm/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.
- SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ. 2022. *Zákon o sociálních službách*. Ostrava: Sagit. ISBN 978-80-7488-513-6.
- SKUTIL, M., 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.
- ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM. *Škola pro všechny*. [online]. [vid. 11.11.2022]. Dostupné z: <https://skolavysokeveseli.cz/ck-media/cz/files/2021-22/%C5%A0kola%2Bpro%2Bv%C5%A1echny.pdf.cz>
- ŠTĚRBOVÁ, J., 2021. *Sociální pedagog na základní škole z pohledu pracovníků školy* [online]. Zlín, [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/u67obs/>. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Lenka Venterová, Ph.D.
- TOPINKA, D., 2013. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3853-5.
- ZÁKLADNÍ A MATEŘSKÁ ŠKOLA VYSOKÉ VESELÍ. 2022. *Školní řád*. [online]. [vid. 1.9.2022]. Dostupné z: <https://skolavysokeveseli.cz/ck-media/cz/files/22-23/%C5%A1koln%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%2022.pdf.cz>
- ZÁKLADNÍ A MATEŘSKÁ ŠKOLA VYSOKÉ VESELÍ. 2022. *Výroční zpráva 2021/2022*. [online]. [vid. 1.9.2022]. Dostupné z: <https://skolavysokeveseli.cz/ck-media/cz/files/22-23/%C5%A1koln%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%2022.pdf.cz>

Seznam příloh

Příloha 1 Dotazník.....	49
Příloha 2 Tabulky a grafy k dotazníkovému šetření.....	52
Příloha 3 Rizikový plán ZŠ a MŠ Vysoké Veselí	64
Příloha 4 Hlášení problémové situace	70

7 Přílohy

Příloha 1 Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Petra Macková a jsem studentkou VŠ TUL Liberec oboru sociální práce. Ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který se týká profese sociální pedagog. Dotazník je anonymní. Předem děkuji za vyplnění dotazníku.

Podíl respondentů dle polohy základní školy

- obec
- město

Pracujete ve škole, kde je počet žáků do

- 100 žáků
- 200 žáků
- 300 žáků
- 800 žáků

Podíl respondentů dle pohlaví

- Žena
- Muž

Podíl respondentů dle vykonávané profese na základní škole

- učitel/ka prvního stupně
- učitel/ka druhého stupně
- vychovatel/ka
- asistent/ka pedagoga prvního stupně
- asistent/ka pedagoga druhého stupně

Podíl respondentů dle vzdělání

- Středoškolské vzdělání
- Vysokoškolské vzdělání

1. Setkal/a jste se již někdy s profesí sociálního pedagoga?

- Ano
- Ne

2. Co by mělo být dle Vašeho názoru hlavní činností profese sociálního pedagoga na ZŠ? Může být vybráno více možností.

- Pomoc dětem s problémy
- Prevence (rizikového chování)
- Poradenství

- Krizová intervence
- Práce se sociálně slabšími jedinci
- Spolupráce s rodiči
- Spolupráce s odborníky
- Úspěšná socializace dětí
- Mediátor ve vztahu žák-rodíč-učitel
- Výchova
- Volnočasové aktivity (klub)
- Terénní práce (sociální pedagog by docházel do rodiny dle potřeby)

3. Působí na Vaší ZŠ sociální pedagog?

- Ano
- Ne

4. Máte za to, že by byla přítomnost sociálního pedagoga na Vaší ZŠ přínosná?

- Ano
- Ne
- Nevím

5. Na co by se podle Vás měl sociální pedagog na ZŠ především zaměřit?

- Prevenci
- Resocializaci
- Prevenci i resocializaci

6. Na jaký stupeň ZŠ by se měl sociální pedagog na ZŠ zaměřit?

- 1. stupeň
- 2. stupeň
- 1. a 2. stupeň

7. Měl by mít člověk, který pracuje s dětmi, v rámci výchovného poradenství na ZŠ, specializované vysokoškolské vzdělání?

- Ano
- Ne
- Nevím

8. Kdo nebo co podle Vás v současné době nejvíce ovlivňuje chování žáka na druhém stupni ZŠ?

- Kamarádi
- Spolužáci
- Média (TV)

- Internet
- Počítačové hry
- Sociální sítě
- Učitelé
- Volnočasové aktivity
- Rodinné prostředí

9. Měl by podle Vás sociální pedagog pracovat i v rámci prevence a volnočasových aktivit (klub)?

- ano
- ne
- nevím

10. Jaké metody by měl sociální pedagog využívat při své práci? Můžete vybrat více variant.

- případová práce
- krizová intervence
- poradenství
- terénní práce

11. Jaká by měla být cílová skupina sociálního pedagoga? Může být více variant.

- skupinou
- dětmi a rodinou
- komunitou

12. Jaký je podle Vás nejčastější výskyt sociálních problémů na škole? Můžete vybrat více variant.

- záškoláctví
- násilí a agresivita
- žáci sociálně znevýhodnění
- rizikové chování
- návykové látky
- šikanování
- krádeže
- kyberšikany

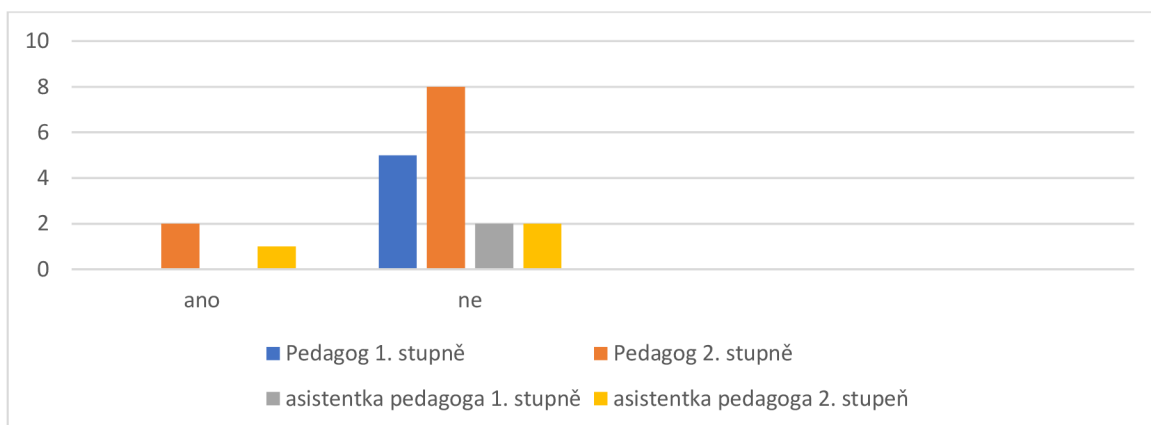
Příloha 2 Tabulky a grafy k dotazníkovému šetření

Otázka č. 1 Setkal/a jste se již někdy s profesí sociální pedagoga?

Tabulka 1 Setkání se sociálním pedagogem

	pedagog 1. stupně ZŠ	pedagog 2. stupně ZŠ	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupně	vychovatelka
ano	0	2	0	1	0
ne	5	8	2	2	1

Graf 1 Setkání se sociálním pedagogem

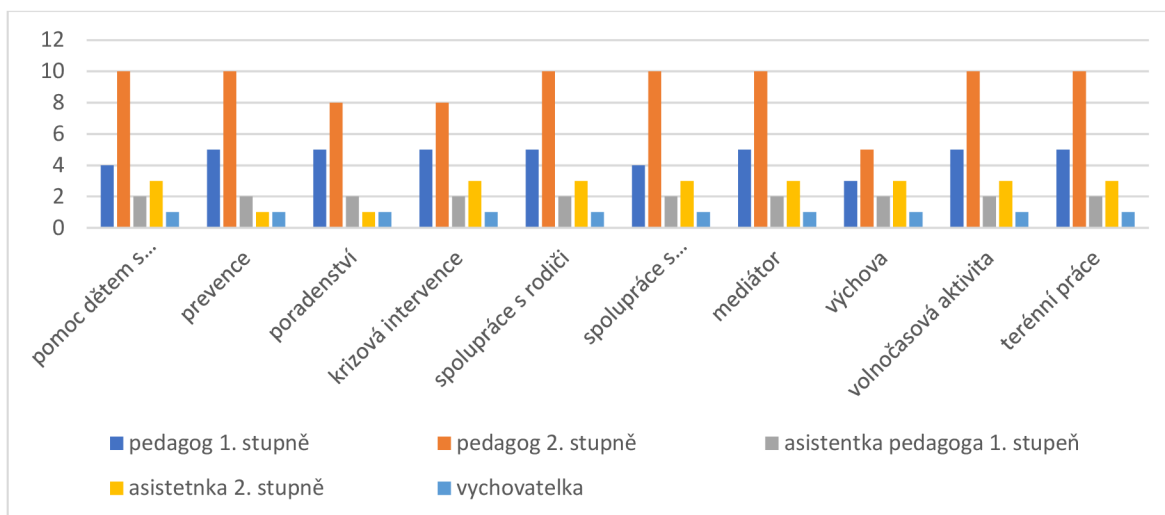
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 2 Co by mělo být dle Vašeho názoru hlavní náplní profese sociálního pedagoga? Může být vybráno více možností.

Tabulka 2 Pracovní náplň sociálního pedagoga

	pedagog 1. stupně ZŠ	pedagog 2. stupně ZŠ	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupně	vychovatelka
pomoc dětem s problémy	4	10	2	3	1
prevence	5	10	2	1	1
poradenství	5	8	2	1	1
krizová intervence	5	8	2	3	1
spolupráce s rodiči	5	10	2	3	1
spolupráce s odborníky	4	10	2	3	1
mediátor žák-rodíč-učitel	5	10	2	3	1
výchova	3	5	2	3	1
volnočasová aktivita	5	10	2	3	1
terénní práce	5	10	2	3	1

Graf 2 Pracovní náplň sociálního pedagoga

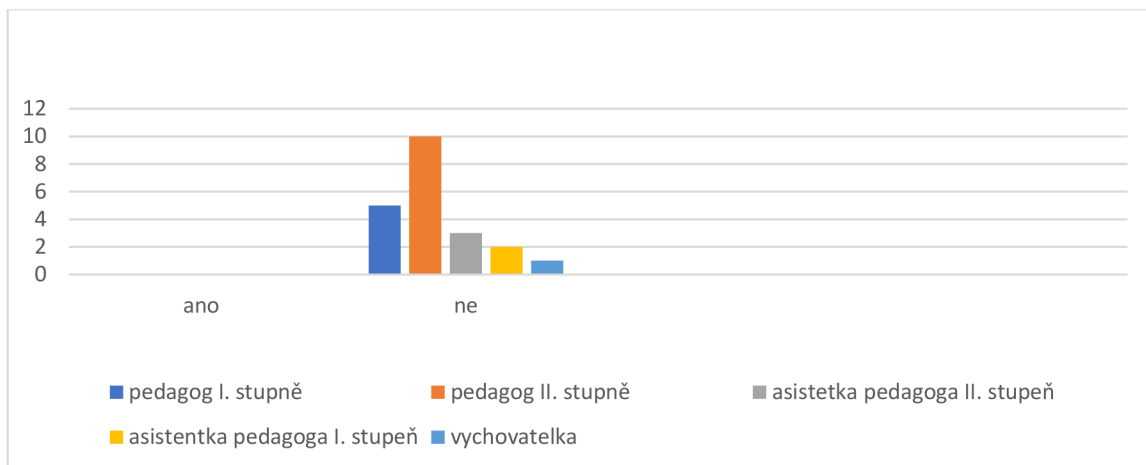
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 3 Působí na Vaší škole sociální pedagog?

Tabulka 3 Působnost sociálního pedagoga na ZŠ Vysoké Veselí

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
Ano	0	0	0	0	0
Ne	5	10	2	3	1

Graf 3 Působnost sociálního pedagoga na ZŠ Vysoké Veselí

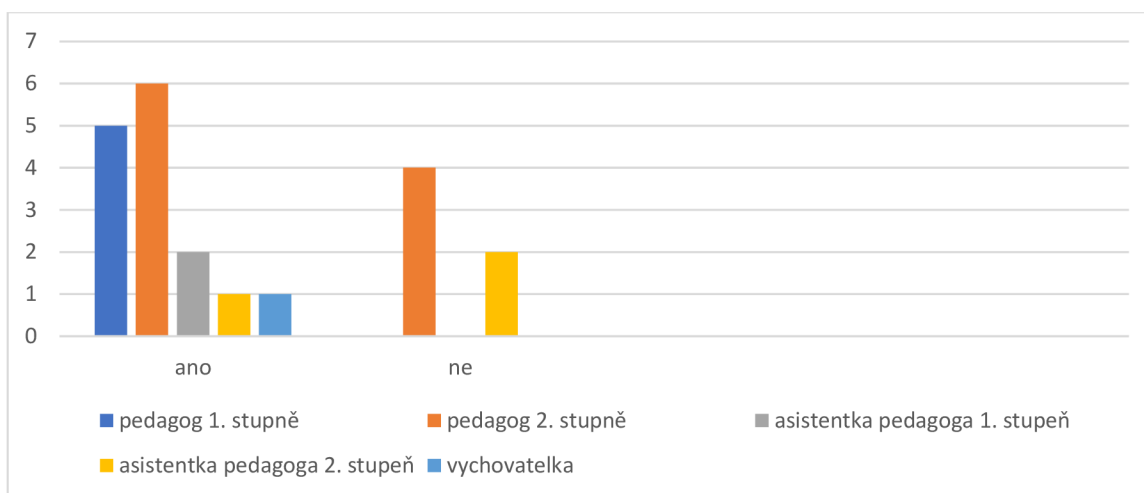
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 4 Máte za to, že by byla přítomnost sociálního pedagoga na všech ZŠ přínosná?

Tabulka 4 Přínos sociálního pedagoga

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
Ano	5	6	2	1	1
Ne	0	4	0	2	0

Graf 4 Přínos sociálního pedagoga

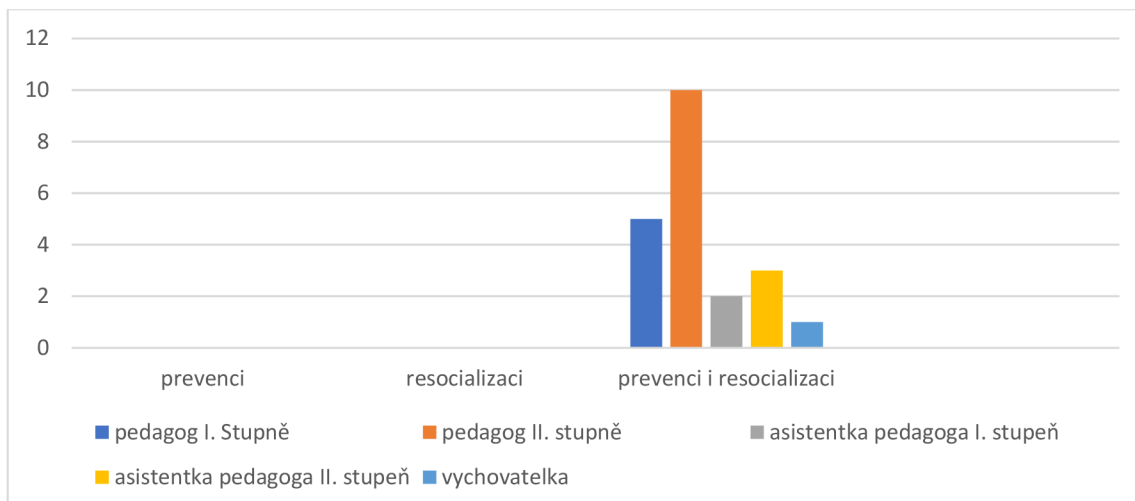
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 5 Na co by se podle Vás měl sociální pedagog na ZŠ především zaměřit?

Tabulka 5 Prevence a resocializace

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
prevence	0	0	0	0	0
resocializace	0	0	0	0	0
prevence i resocializace	5	10	2	3	1

Graf 5 Prevence a resocializace

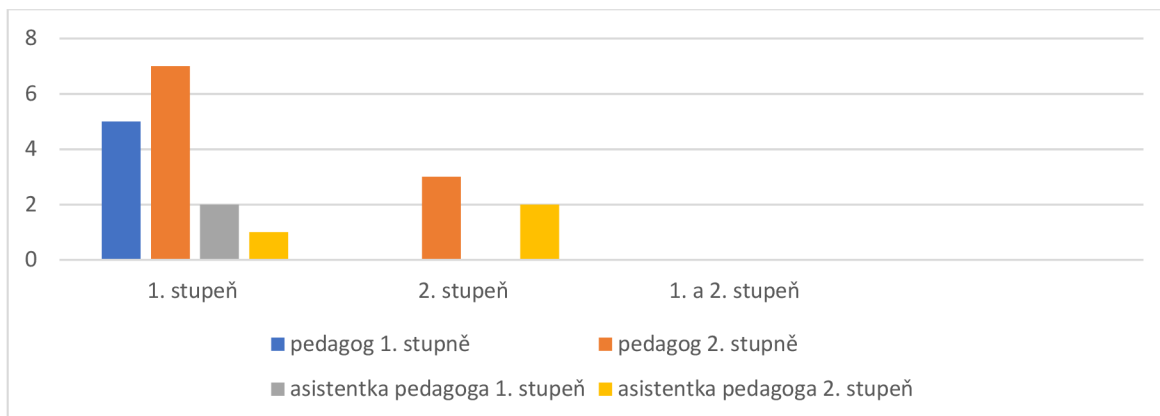
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 6 Na jaký stupeň ZŠ by se měl sociální pedagog zaměřit?

Tabulka 6 Zaměřenost sociálního pedagoga

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
1. stupeň	5	7	2	1	1
2. stupeň	0	3	0	2	0
1. a 2. stupeň	0	0	0	0	0

Graf 6 Zaměřenost sociálního pedagoga

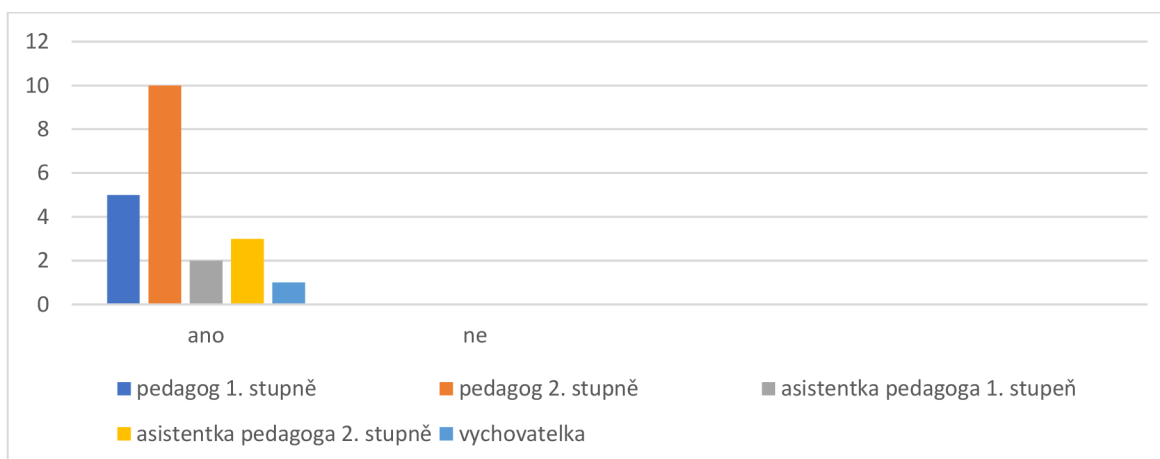
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 7 Měl by mít člověk, který pracuje s dětmi, v rámci výchovného poradenství na ZŠ, specializované vysokoškolské vzdělání?

Tabulka 7 Vzdělání ve výchovném poradenství

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
ano	5	10	2	3	1
ne	0	0	0	0	0

Graf 7 Vzdělání ve výchovném poradenství

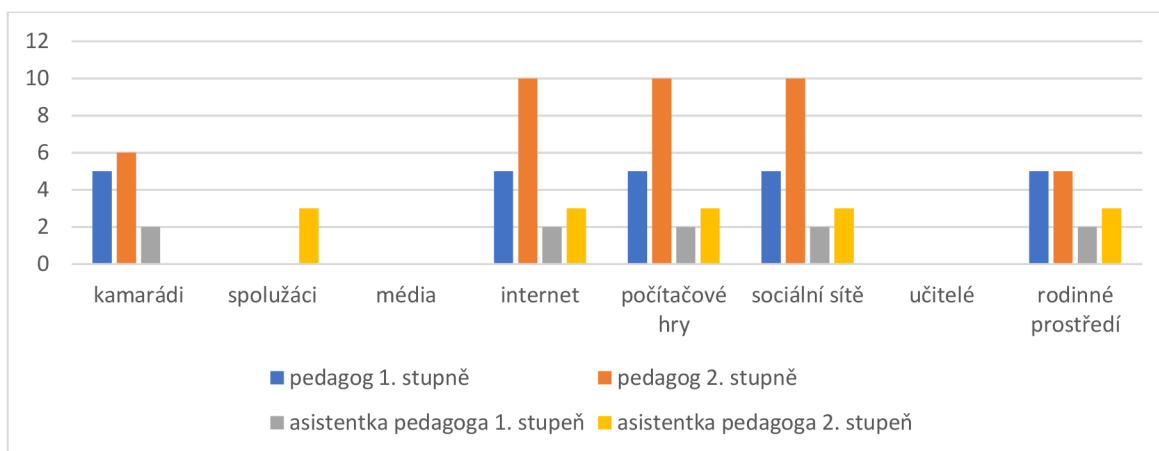
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 8 Kdo nebo co podle Vás v současné době nejvíce ovlivňuje chování žáka na druhém stupni ZŠ

Tabulka 8 Ovlivnitelnost chování žáků

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
kamarádi	5	6	2	0	0
spolužáci	0	0	0	3	1
média	0	0	0		
internet	5	10	2	3	1
počítačové hry	5	10	2	3	1
sociální sítě	5	10	2	3	1
učitelé	0	0	0	0	
rodinné prostředí	5	5	2	3	1

Graf 8 Ovlivnitelnost žáků

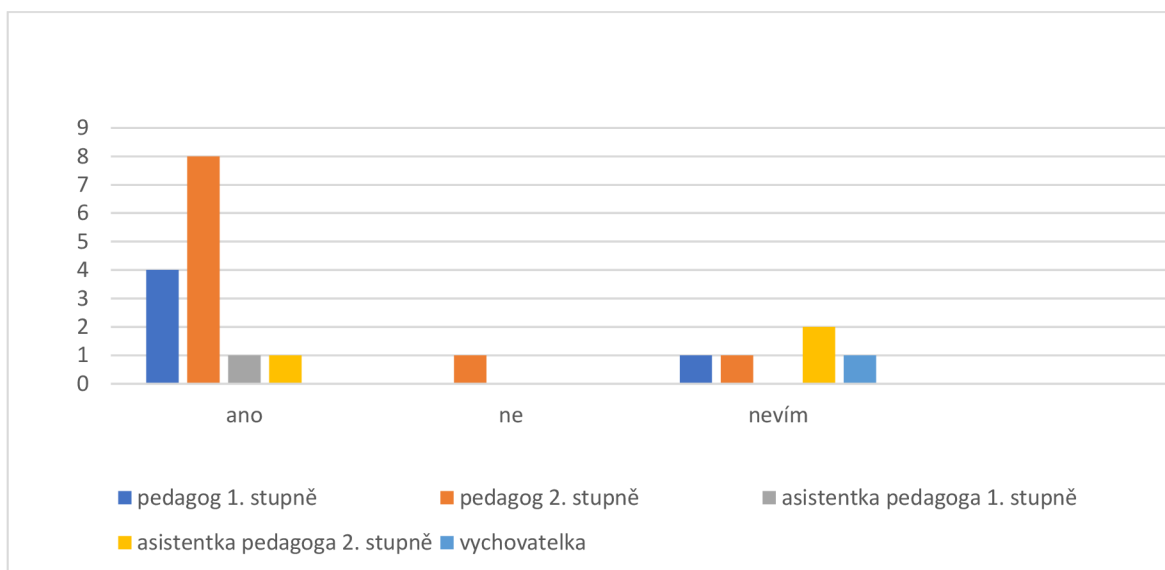
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 9 Měl by podle Vás sociální pedagog pracovat i v rámci volnočasových aktivit (klub)?

Tabulka 9 Sociální pedagog-volnočasové aktivity

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
ano	4	8	1	1	0
ne	0	1	0	0	0
nevím	1	1	1	2	1

Graf 9 Sociální pedagog-volnočasové aktivity

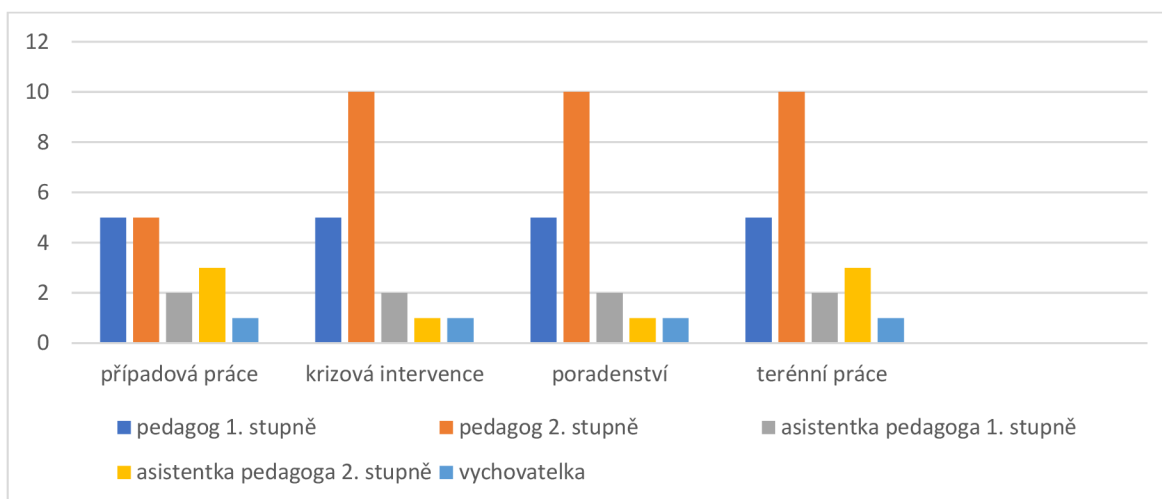
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 10 Jaké metody by měl sociální pedagog využívat při své práci s cílovými skupinami? Může být více variant.

Tabulka 10 Metody využití při práci s cílovými skupinami

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
případová práce	5	5	2	3	1
krizová intervence	5	10	2	1	1
poradenství	5	10	2	1	1
terénní práce	5	10	2	3	1

Graf 10 Metody využití při práci s cílovými skupinami

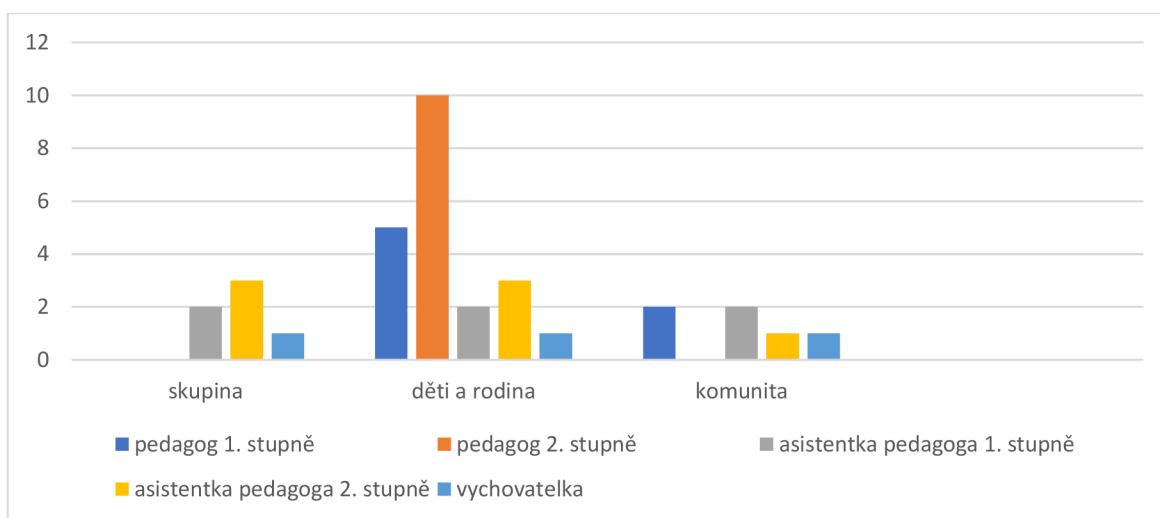
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 11 Jaká by měla být cílová skupina sociálního pedagoga? Může být více variant.

Tabulka 11 Cílová skupina sociálního pedagoga

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
skupina	0	0	2	3	1
děti a rodina	5	10	2	3	1
komunita	2	0	2		1

Graf 11 Cílová skupina sociálního pedagoga

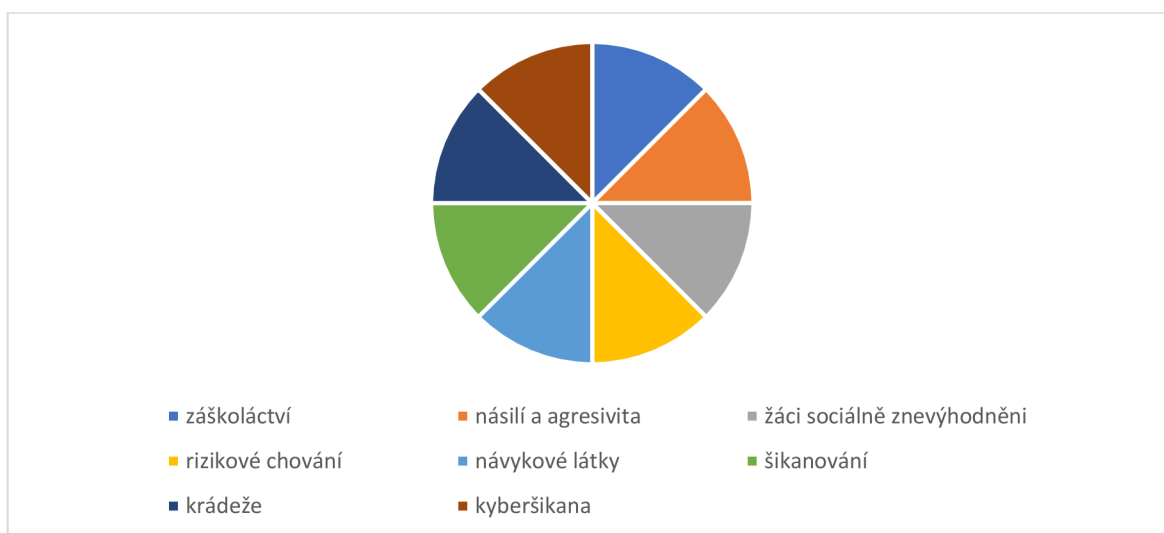
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 12 Jaký je podle Vás nejčastější výskyt sociálních problémů na škole? Můžete vybrat více variant.

Tabulka 12 Sociální problémy na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

	pedagog 1. stupně	pedagog 2. stupně	asistentka pedagoga 1. stupeň	asistentka pedagoga 2. stupeň	vychovatelka
záškoláctví	5	10	2	3	1
násilí a agresivita	5	10	2	3	1
žáci sociálně znevýhodnění	5	10	2	3	1
rizikové chování	5	10	2	3	1
návykové látky	5	10	2	3	1
šikanování	5	10	2	3	1
krádeže	5	10	2	3	1
kyberšikana	5	10	2	3	1

Graf 12 Sociální problémy na ZŠ a MŠ Vysoké Veselí

Zdroj: Vlastní zpracování

ŠKOLA PRO VŠECHNY

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA

Rizikový plán

K.H. Borovského 99

507 03 Vysoké Veselí

1 Žák pod vlivem alkoholu nebo podezření z požití alkoholu

- ✓ Pokud je žák v ohrožení života, přítomný učitel zajistí zavolání záchranné lékařské služby (tel.155), od žáka neodcházíme, případně zajistíme první pomoc
- ✓ Zabránit další konzumaci
- ✓ Odebrat a zajistit látku, ale netestovat ji, uložit ji i se zápisem u vedení školy
- ✓ Informovat vedení školy a školního metodika prevence
- ✓ Preventivní tým –rozhovor se žákem, řešení situace
- ✓ Třídní učitel podá informace zákonným zástupcům žáka
- ✓ Školní metodik prevence s přítomným učitelem vyhotoví záznam o situaci

2 Žák pod vlivem psychotropních látek nebo podezření z jejich požití

- ✓ Přítomný učitel zajistí kontaktování lékaře (tel.155)
- ✓ Zabránit dalšímu užití
- ✓ Přítomný učitel + další učitel (pošleme jednoho žáka pro dalšího pedagoga) zajistí případnou látku v místě nálezu
- ✓ Přítomný učitel informuje vedení školy a školního metodika prevence
- ✓ Vedení školy musí kontaktovat Policii ČR a OSPOD
- ✓ Třídní učitel kontaktuje zákonné zástupce žáka
- ✓ Preventivní tým vede rozhovor se žákem, řeší situaci
- ✓ Školní metodik prevence s přítomným učitelem vyhotoví záznam o situaci

3 Nález alkoholu či tabákových výrobků v prostorách školy

- ✓ Přítomný učitel zajistí látku a odnese ji k vedení školy, kde ji se stručným zápisem uloží
- ✓ Přítomný učitel ihned informuje vedení školy a školního metodika prevence
- ✓ Preventivní tým ve spolupráci s ostatními pedagogy mapuje situaci a řeší ji
- ✓ Školní metodik prevence s přítomným učitelem provede stručný záznam o situaci

4 Nález drog v prostorách školy

- ✓ Přítomný učitel + další učitel (pošleme některého ze žáků pro kolegu) zajistí látku v místě nálezu, látku netestuje
- ✓ Přítomný učitel informuje vedení školy a školního metodika prevence
- ✓ Vedení školy (v nepřítomnosti školní metodik prevence) kontaktuje Policii ČR (provádí šetření)
- ✓ Škola nemůže dělat osobní prohlídku!!!
- ✓ Školní metodik prevence s přítomným učitelem provede stručný záznam o situaci

5 Šikana na půdě školy

5.1 Šikana na dítě ve škole

- ✓ Podezření oznámit školnímu metodikovi prevence, výchovnému poradci či vedení školy
- ✓ Odhad závažnosti a formy šikany
- ✓ Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi
- ✓ Nalezení vhodných svědků
- ✓ Individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory)
- ✓ Ochrana oběti
- ✓ Předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru: a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření) b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
- ✓ Realizace vhodné metody: a) metoda usmíření b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
- ✓ Třídní hodina: a) efekt metody usmíření b) oznámení potrestání agresorů
- ✓ Rozhovor s rodiči žáka
- ✓ Třídní schůzka
- ✓ Práce s celou třídou

5.2 Šikana na učitele

- ✓ Pedagog si zajistí pro sebe bezpečí – odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.
- ✓ Požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě
- ✓ Vše oznámit školnímu metodikovi prevence, výchovnému poradci či vedení školy – školní poradenské pracoviště (ŠPP)
- ✓ ŠPP postupuje jako při řešení šikany mezi žáky viz. bod 5
- ✓ ŠPP vyvolá jednání s rodiči agresora, vše oznámí OSPODU, kurátorovi, popřípadě Policii ČR, v případě ohrožení zdraví volat 155

5.3 Kyberšikana

a. Z pozice školy:

- ✓ Vše oznámit ŠMP a VP či vedení školy
- ✓ Zajistit ochranu oběti (kontaktovat operátora, zřizovatele www stránek...)
- ✓ Zajistit důkazy (pomoc IT kolegy)
- ✓ Důkladné vyšetření

- ✓ V případě nutnosti informovat Policii ČR
- ✓ Opatření
- ✓ Informovat rodiče oběti i kyberagresora (postup jako při řešení šikany)

b. Z pozice oběti (a rodiče)

- ✓ Ukončit komunikaci
- ✓ Blokovat útočníka
- ✓ Oznamit útok, vyhledat pomoc
- ✓ Uchovat důkazy
- ✓ Žádat konečný verdikt

6 Záškoláctví

- ✓ Třídní učitel informuje výchovného poradce a školního metodika prevence
- ✓ Preventivní tým vede pohovor se žákem, pohovor s dalšími žáky, mapování situace
- ✓ Třídní učitel informuje zákonné zástupce žáka
- ✓ Výchovný poradce svolá výchovnou komisi
- ✓ Při opakovaném záškoláctví a nespolupracujících zákonných zástupců vedení školy kontaktuje OSPOD

7 Žák v ohrožení života

7.1 Týrání, sexuální zneužívání

- ✓ Rozhovor se žákem
- ✓ Informujeme školního metodika prevence, vedení školy – společné mapování situace
- ✓ Vedení školy informuje Policii ČR a OSPOD
- ✓ Pokud jsou pachateli zákonní zástupci, neinformujeme je – řeší Policie ČR
- ✓ Školní metodik prevence vyhotoví záznam o situaci

7.2 Domácí násilí

- ✓ Pokud se dítě samo svěří učiteli, měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej.
- ✓ Informovat ŠMP, VP, vedení školy
- ✓ Klad'te dítěti otevřené otázky, které umožňují, aby Vám svými slovy popsalo, co se stalo: a) Řekni mi, co se stalo... b) Co se stalo potom? c) Kde jsi přišel/a k této modřině?
- ✓ Ujistit dítě, že je dobře, že se svěřilo... a že za nic nemůže (viníkem je pouze agresor, nikdo jiný)

- ✓ Abychom mu pomohli, potřebujeme vyhledat odbornou pomoc – oznamovací povinnost
- ✓ Informovat OSPOD, Policii ČR

7.3 Sebepoškozování

- ✓ Učitel nahlásí sebepoškození žáka ŠMP, výchovné poradkyni, vedení školy, zákonným zástupcům žáka
- ✓ Posoudit riziko závažného sebepoškození

a) V případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života (žák drží ve škole žiletku a plánuje se řezat) - Psychiatrické oddělení či klinika spádové nemocnice, centrální příjem nejbližší psychiatrické léčebny – i nedobrovolně, ideálně po předchozí telefonické konzultaci

b) Pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním

♣ **dostupná psychiatrická či psychologická ambulance** – ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání rodiči

♣ **krizová centra** – netřeba doporučení zdravotnického zařízení, předchozí telefonická nebo e-mailová domluva vhodná, ale není nutná

♣ linky důvěry

- ✓ Kontaktovat rodinu – dlouhodobá spolupráce
- ✓ Motivovat rodiče a dítě k návštěvě specialisty
- ✓ Stanovit se žákem jasná pravidla a hranice na půdě školy
- ✓ Průběžně, dlouhodobě mapovat situaci žáka – motivace, zjišťování jeho stavu, nálady

8 Rizikové sexuální chování

- ✓ Podezření na rizikové sexuální chování nahlásit – vedení školy, výchovné poradkyni a školnímu metodikovi prevence, dle závažnosti i Policii ČR, OSPOD
- ✓ Třídní učitel informuje rodiče (zákonné zástupce dítěte)
- ✓ Preventivní tým vyslechne žáka, mapování situace
- ✓ Doporučit rodičům, aby pro své dítě vyhledali odbornou pomoc. Pokud dítě sexuálně týrá některý z rodičů, nekontaktovat rodiče, ale zavolat Polici ČR, OSPOD

9 Příslušnost k subkulturám

- ✓ Kontaktovat školního metodika prevence, výchovnou poradkyni, vedení školy, rodiče
- ✓ Vyslechnutí žáka, rozhovor

- ✓ Doporučit rodičům, aby vyhledali pro své dítě odbornou pomoc
- ✓ O dítě se průběžně zajímat, zjišťovat situaci průběžnou konzultací

Důležité kontakty

1. Škola – tel. 493 592 163

2. Preventivní tým

a) Mgr. Bc. Magdalena Neufussová – ředitelka školy, tel. 778 051 783

b) Mgr. Iveta Nyčová – zástupce ředitele, výchovný poradce

c) Mgr. Renata Čermáková – školní metodik prevence

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví – odd. sociálně-právní ochrany dětí, úsek péče o dítě,
úsek sociální kurately

Vedoucí odboru – Bc. Alena Pudlowská email: pudlowska@mujicin.cz, tel. 493 545 240,
734 282 087

Policie České republiky - tel. 158

Hasiči – tel. 150

Záchranná služba – tel. 155

Pedagogicko-psychologická poradna Jičín Tel. 493 533 505 – Okresní metodik PPP –Mgr.
Lukáš Nálevka

Krajský školní metodik prevence Mgr. Dita Kosová – tel. 495 817 219, e-mail: dkosova@kr-kralovehradecky.cz

Probační a mediační služba Jičín - Tel. 493 520 157

Centrum SASanka Vysoké Veselí - tel. 733 741 051, 731 130 442

Rodičovská linka bezpečí – tel. 606 021 021

Linka bezpečí- tel. 116 111

Příloha 4 Hlášení problémové situace

HLÁŠENÍ PROBLÉMOVÉ SITUACE

Dne:

Jméno a příjmení dítěte:

Třída:

Třídní učitel:

Jméno a příjmení zákonného zástupce:

Kontakt:

Popis události (situace, kterou je zapotřebí vyšetřit):

.....
.....
.....

Opatření, která podnikl třídní učitel:

.....
.....
.....

Třídní učitel jednal s rodiči dne:

ZÁPIS Z JEDNÁNÍ S RODIČI

Jméno žáka:

Jméno zákonného zástupce:

Účastníci jednání:

Předmět jednání:

Výchovná opatření:

Datum:

Podpisy:

ZÁPIS Z JEDNÁNÍ SE ŽÁKEM

Přítomni:

Předmět jednání:

Účastníci jednání:

Z jednání vyplynulo:

Ve Vysokém Veselí dne:

Zapsal/la:

Na vědomí: